ចំពោះសាធារណជនទូទៅ

វចនានុក្រមស្ដីពីភាពស៊ាំនឹងឱសថប្រឆាំងរោគ

AMR dictionary

COMRU. wellcome Angkor Hospital for Children University of Oxford

GREENPEACE

បុព្វកថា

វចនានុក្រម ភាពស៊ាំនឹងឱសថប្រឆាំងមេរោគ (The AMR dictionary) (មានឯកសារជា PDF និងលើគេហទំព័រ www.amrdiciontary.net) មានគោលបំណងផ្ដល់ការអប់រំ និងជាព័ត៌មានតែប៉ុណ្ណោះ។ អ្នកអានអាចទទួលបាននូវចំណុចមួយចំនួនមាននៅក្នុងមាតិការបស់វចនានុក្រមនេះ រួមមានចំណុចគួរយល់ដឹង និងវីដេអូណែនាំខ្លីៗ តែព័ត៌មានទាំងនេះមិនមែនសម្រាប់យកមកជំនួសដំបូន្មានរបស់អ្នកមានជំនាញខាងវេជ្ជសាស្ត្រ ការធ្វើរោគវិនិច្ឆ័យ ឬការព្យាបាលនោះទេ។

ប្រសិនអ្នកឈឺ ពួកយើងសូមណែនាំអ្នកឱ្យទៅជួប និងទទួលយកដំបូន្មានពីវេជ្ជបណ្ឌិត ឬបុគ្គលិកសុខាភិបាលដែលនៅជិត ព្រមទាំងសួរនាំពួកគេពីស្ថានភាពសុខភាពរបស់អ្នក។ អ្នកមិនត្រូវធ្វេសប្រហែសក្នុងការស្វែងរកដំបូន្មានពីគ្រូពេទ្យ ឬក៏ពន្យាពេលស្វែងរកការថែទាំសុខភាពរបស់អ្នកនោះទេ។

ចំណេះដឹង ការស្រាវជ្រាវ និងការអនុវត្តន៍នៅក្នុងវិស័យនេះកំពុងតែមានការផ្លាស់ប្ដូរឥតឈប់ឈរ។ វចនានុក្រមភាពស៊ាំនឹងឱសថប្រឆាំងមេរោគ នឹងបន្តកែសម្រួលលើ

មាតិកាជារឿយៗ ទាំងនៅក្នុងឯកសារPDF និងគេហទំព័រ។ សូមអ្នកអានទាំងអស់ ត្រូវទុកចិត្តចំពោះអនុសាសន៍របស់បុគ្គលិកសុខាភិបាលនៅក្នុងប្រទេស និងឯកសារផ្លូវការស្តីពីភាពស៊ាំនឹងឱសថប្រឆាំងមេរោគដែលចេញដោយរដ្ឋាភិបាល អំពីការវាយតម្លៃព័ត៌មាន ហើយក៏ត្រូវយកចិត្តទុកដាក់លើសុវត្ថិភាពរបស់លោកអ្នក និងមនុស្សផ្សេងៗទៀតផងដែរ។

វចនានុក្រមនេះមិនបានទទួលការឧបត្ថម្ភពីស្ថាប័នឯកជន ឬក្រុមហ៊ុនឱសថណានោះទេ ហើយក៏មិនមានការផ្សព្វផ្សាយពាណិជ្ជកម្មអ្វីនោះដែរ។ វចនានុក្រម **ភាពស៊ាំនឹងឱសថប្រឆាំងមេរោគ** នឹងត្រូវបានផ្សព្វផ្សាយជាសាធារណៈ ស្ថិតនៅក្រោមអាជ្ញាប័ណ្ណ (CC BY license (Creative Common Attribution 4.0)

ដោយសេចក្តីគោរពរាប់អាន
ក្រុមការងារបកប្រែវចនានុក្រម **ភាពស៊ាំនឹងឱសថប្រឆាំងមេរោគ**
យើងមានបណ្តាញទំនាក់ទំនងច្រើនភាសា
១) ប្រសិនបើលោកអ្នកមានសំនួរពីភាពស៊ាំនឹងឱសថប្រឆាំងមេរោគ សូមចូលទស្សនាគេហទំព័ររបស់យើងដោយសេរី www.amrdictionary.net ឬទំព័រហ្វេសប៊ុក fb.me/amrdictionary

២) ប្រសិនបើលោកអ្នកចង់ផ្តល់មតិរិះគន់ ស្ថាបនាផ្សេងៗ សូមចូលតាមរយៈ QR code

(https://www.surveymonkey.com/r/amrdictionary)

៣) ប្រសិនបើលោកអ្នកមានយោបល់ ឬសំណូមពរអំពីវចនានុក្រមនេះ ឬមាតិការបស់វចនានុក្រម លោកអ្នកអាចផ្ញើសារអេឡិចត្រូនិចដោយផ្ទាល់មក ravikanya@tropmedres.ac និង direk@tropmedres.ac ។

តារាងមាតិកា

ជំពូក១៖ តើអ្វីជាភាពស៊ាំនឹងឱសថប្រឆាំងមេរោគ?..........1
ការស៊ាំនឹងឱសថប្រឆាំងមេរោគ (AMR) 1
អតិសុខុមកាយ 6
ឱសថអង់ទីប៊ីយោទិក (ថ្នាំផ្សះ) 10
ការប្រើប្រាស់ឱសថអង់ទីប៊ីយោទិកមិនបានត្រឹមត្រូវ....14
ចំណេះដឹងអំពីឱសថអង់ទីប៊ីយោទិក 20
ជំពូក២៖ ភាពស៊ាំ..26
ភាពស៊ាំនឹងឱសថអង់ទីប៊ីយោទិក (ភាពស៊ាំនឹងថ្នាំផ្សះ)26
ការបង្ករោគដោយមេរោគស៊ាំឱសថ (DRI) 31
មេរោគស៊ាំឱសថអង់ទីប៊ីយោទិកច្រើនប្រភេទ (Superbug)..34
ដែលស៊ាំឱសថច្រើនប្រភេទ (MDR) 38
ជំពូក៣៖ ការប្រើប្រាស់ឱសថអង់ទីប៊ីយោទិក..................44
ឱសថអង់ទីប៊ីយោទិកសម្រាប់បង្ការការបង្ករោគ 44
ដែលទិញ ឬលក់ដោយគ្មានវេជ្ជបញ្ជា (OTC) 49
ការប្រើប្រាស់ឱសថដែលសមស្រប (RDU).........................54
ជំពូក៤៖ ឱសថអង់ទីប៊ីយោទិកប្រើក្នុងផ្នែកបសុសត្វ.....58
ដែលផ្តល់ចំណីសត្វមានផ្ទុកសារធាតុឱសថអង់ទីប៊ីយោទិក 58
សារធាតុដែលគ្មានផ្ទុកឱសថអង់ទីប៊ីយោទិក 63
ឱសថអង់ទីប៊ីយោទិកដែលសំខាន់ចាំបាច់ (CIA) 67
ការចិញ្ចឹមសត្វដោយមិនផ្តល់ឱសថអង់ទីប៊ីយោទិក (RWA) 72
ជំពូក៥៖ យុទ្ធនាការប្រយុទ្ធប្រឆាំងភាពស៊ាំនឹងឱសថប្រឆាំងមេរោគ..76
សប្តាហ៍យល់ដឹងអំពីឱសថអង់ទីប៊ីយោទិកសកល.........76
ស្នាមជើង ឱសថអង់ទីប៊ីយោទិក (Antibiotic Footprint) 79
ការប្រើប្រាស់ឱសថអង់ទីប៊ីយោទិកដ៏ឆ្លាតវៃ 83
ការជ្រើសរើសឱសថអង់ទីប៊ីយោទិកបានត្រឹមត្រូវ..........87
ជំពូក៦៖ មីក្រុប..90
បាក់តេរី...90
ផ្សិត 94
វីរុស 97
សេចក្តីថ្លែងអំណរគុណ..100
បកប្រែនិងកែសម្រួលវចនានុក្រមជាភាសាខ្មែរដោយ 100

ជំពូក១៖ តើអ្វីជាភាពស៊ាំនឹងឱសថប្រឆាំងមេរោគ?

ការស៊ាំនឹងឱសថប្រឆាំងមេរោគ (AMR)

(នាម) លទ្ធភាពរបស់អតិសុខុមកាយ (រួមមាន៖ បាក់តេរី វីរុស ផ្សិត និងប៉ារ៉ាស៊ីត) ដែលអាចបញ្ឈប់សកម្មភាព ឱសថសម្លាប់មេរោគ (រួមមាន៖ ឱសថអង់ទីប៊ីយោទិក ឱសថប្រឆាំងផ្សិត ឱសថប្រឆាំងវីរុស និងឱសថប្រឆាំងប៉ារ៉ាស៊ីត) ពីការប្រឆាំងលើពួកវា។

> “បាក់តេរីដែលវិវត្តខ្លួនទៅជាស៊ាំនឹងឱសថប្រឆាំងមេរោគ ចំពោះឱសថអង់ទីប៊ីយោទិកសំខាន់ៗប្រើទូទៅ សព្វថ្ងៃនេះ ហៅថា ‘superbugs’។”

> “ការស៊ាំនឹងឱសថប្រឆាំងមេរោគ (AMR) បានគំរាមកំហែងទៅលើប្រសិទ្ធភាពលើការបង្ការ និងព្យាបាលនៃការបង្ករោគដោយបាក់តេរី ប៉ារ៉ាស៊ីត វីរុស និងផ្សិត ដែលកើនឡើងឥតឈប់ឈរ។” [១]

ពាក្យស្រដៀង

ដែលស៊ាំនឹងឱសថប្រឆាំងមេរោគ

(គុណនាម) ដែលមានលទ្ធភាពបញ្ឈប់សកម្មភាពរបស់ឱសថប្រឆាំងមេរោគ ពីការប្រឆាំងមកលើពួកវា។

“មេរោគដែលស៊ាំនឹងឱសថប្រឆាំងមេរោគ គឺជាពពួកមេរោគដែលមានលទ្ធភាពអាចបញ្ឈប់សកម្មភាពរបស់ឱសថប្រឆាំងមេរោគ ដែលមានឥទ្ធិពលមកលើពួកវា។”

“ការបង្ករោគពីមេរោគស៊ាំនឹងឱសថប្រឆាំងមេរោគ គឺជាការបង្ករោគដោយមេរោគដែលស៊ាំនឹងឱសថប្រឆាំងមេរោគ។”

“រៀងរាល់ឆ្នាំ មនុស្សប្រមាណជាង ៧០០ ០០០នាក់ បានស្លាប់នៅជុំវិញពិភពលោក បណ្តាលមកពីការបង្ករោគដោយមេរោគស៊ាំនឹងឱសថប្រឆាំងមេរោ

ចំណុចគួរស្វែងយល់៖

តើការស៊ាំនឹងឱសថប្រឆាំងមេរោគ ជាការព្រួយបារម្ភរបស់សកលលោកដែរឬទេ?

ឱសថសង្គ្រោះជីវិតជាច្រើនប្រភេទ ប្រើសម្រាប់ប្រឆាំងនឹងជំងឺឆ្លង ដែលកំពុងតែបាត់បង់ប្រសិទ្ធភាពជាបណ្តើរៗ ដោយសារបាក់តេរី និងពពួកមីក្រុបផ្សេងៗ បានវិវត្តទៅជាស៊ាំទៅនឹងឱសថទាំងនោះ។ [១] [២]ជាលទ្ធផល បណ្តាលឱ្យអ្នកជំងឺឈឺរយៈពេលយូរ ពិការភាព និងមរណភាព។ ប្រសិនបើមិនចាត់វិធានការណាមួយទេ សូម្បីតែការបង្ករោគធម្មតាក៏អាចគំរាមកំហែងដល់អាយុជីវិតដែរ ហាក់ដូចជាវិលត្រលប់ទៅរកសម័យកាលដ៏គួរឱ្យខ្លាចមួយដែលគ្មានឱសថអង់ទីប៊ីយោទិកសម្រាប់ព្យាបាល។

ប្រសិនបើយើងទាំងអស់គ្នាមិនផ្លាស់ប្តូរ នោះ! នៅពេលមានការវះកាត់ទូទៅ និងសម្រាលកូន អាចមានការប្រឈមខ្ពស់ រួមមាន៖ ទារក ម្តាយ និងអ្នកជំងឺជាច្រើន អាចស្លាប់ដោយសារតែការបង្ករោគដែលអាចបង្ការ និងព្យាបាលបាន។ [១]

តាមធម្មតាពួកមីក្រុបអាចសម្របខ្លួនរបស់វាដើម្បីរស់នៅក្នុងបរិស្ថាន។ ប៉ុន្តែ ពេលមនុស្សយើងប្រើប្រាស់ ឱសថប្រឆាំងមេរោគមិនបានត្រឹមត្រូវ ឬក៏លើសកម្រិត ដែលធ្វើឱ្យការផ្លាស់ប្តូរនេះ កាន់តែរហ័ស ហើយ ពួកមេរោគស៊ាំនឹងឱសថប្រឆាំងមេរោគក៏មានការកកើតកាន់តែច្រើន ដែលបណ្តាលឱ្យការព្យាបាលកាន់តែពិបាក។

ការប្រើប្រាស់ឱសថអង់ទីប៊ីយោទិកលើសកម្រិត និងមិនត្រឹមត្រូវ បានកើតឡើងទាំងលើមនុស្ស និងសត្វ។ ជំងឺទូទៅដែលកើតលើមនុស្សដូចជា ផ្តាសាយធម្មតា និងផ្តាសាយធំ គឺបង្កដោយវីរុស ហើយមិនអាចព្យាបាលដោយឱសថអង់ទី

ប៊ី-យោទិកបាននោះទេ។ ក៏ប៉ុន្តែ មនុស្សជាច្រើននៅលើពិភពលោកបានលេបឱសថអង់ទីប៊ីយោទិក ទាំងមិនចាំបាច់ នៅពេលពួកគេមានជំងឺផ្ដាសាយធម្មតា ឬផ្ដាសាយធំជាដើម។ ឱសថអង់ទីប៊ីយោទិក ក៏ត្រូវបានប្រើយ៉ាងសន្ធឹកសន្ធាប់នៅក្នុងកសិដ្ឋានចិញ្ចឹមសត្វទូទាំងពិភពលោក។ ឱសថអង់ទីប៊ីយោទិកមួយភាគធំ កំពុងតែត្រូវបានប្រើប្រាស់ដោយមិនបានត្រឹមត្រូវនៅលើយសត្វពាហនៈ ដើម្បីបង្កើនការលូតលាស់ ឬបង្ការជំងឺ។

ជារៀងរាល់ឆ្នាំ មនុស្សជាង ៧00 000នាក់ បានស្លាប់នៅជុំវិញពិភពលោក ដោយសារតែការបង្ករោគដោយសារមេរោគដែលស៊ាំនឹងឱសថប្រឆាំងមេរោគ។ ប្រសិនបើយើងមិនចាត់វិធានការអ្វីនោះទេ ការស្លាប់ដែលបណ្ដាលមកពី ភាពស៊ាំនឹងឱសថប្រឆាំងមេរោគអាចកើនដល់ ១0 000 000នាក់ ក្នុងមួយឆ្នាំ គិតត្រឹមឆ្នាំ២0៥0។ យើងត្រូវកាត់បន្ថយការប្រឈមនឹងបាក់តេរីដែលវិវត្តខ្លួនទៅជាស៊ាំនឹងឱសថ។ ដំបូងគឺការកាត់បន្ថយការប្រើប្រាស់ឱសថ អង់ទីប៊ីយោទិកមិនត្រឹមត្រូវ ឬប្រើលើសកម្រិត ។ [៣]

ចូរស្វែងយល់បន្ថែមឱ្យបានច្រើនពីរបៀបដែលជួយប្រយុទ្ធប្រឆាំងនឹងភាពស៊ាំនឹងឱសថប្រឆាំងមេរោគ ចំណេះដឹងពីឱសថអង់ទីប៊ីយោទិក និងយុទ្ធនាការប្រឆាំងភាពស៊ាំនឹងឱសថប្រឆាំងមេរោគ។

ពាក្យទាក់ទង៖ អតិសុខុមកាយ ឱសថប្រឆាំងមេរោគ។

សេចក្ដីយោង

[1] WHO (2018). "Antimicrobial resistance". *WHO*

[2] CDC (2018). "About Antimicrobial Resistance- Antibiotic/Antimicrobial resistance- CDC". *CDC.gov*

[3] O'Niell J. (2016). "Tackling Drug-Resistant Infections Globally: Final Report and Recommendations.- The review on Antimicrobial Resistance." *amr-review.org*

អតិសុខុមកាយ

(នាម) ជាភាវៈតូចល្អិតៗដែលមិនអាចមើលឃើញដោយភ្នែកទទេ និងត្រូវការមីក្រូទស្សន៍ ដើម្បីមើលវា។

> "អតិសុខុមកាយត្រូវបានរកឃើញនិងរស់នៅជុំវិញយើង ដូចជាមាននៅលើស្បែក និងនៅក្នុងខ្លួនរបស់យើងជាដើម។"

> "អតិសុខុមកាយខ្លះអាចបង្ករោគ និងបង្កជំងឺ ហៅថា មេរោគ (germs) ។ ទោះបីជាយ៉ាងណាក៏ដោយ មិនមែនអតិសុខុមកាយទាំងអស់សុទ្ធតែបង្កជំងឺនោះទេ ពួកវាខ្លះក៏ជួយដល់យើងផងដែរ"

ពាក្យស្រដៀង

មីក្រុប (Microbe)

(នាម) ពាក្យកាត់ របស់ពាក្យអតិសុខុមកាយ (microorganism)។

មេរោគ (Germ)

(នាម) អតិសុខុមកាយដែលបណ្ដាលឱ្យមានការបង្ករោគ និងជំងឺ។

ចំណុចគួរស្វែងយល់

ប្រភេទ និងលទ្ធភាពរបស់មីក្រុប

មីក្រុបមានបួនក្រុមធំៗដូចជាផ្សិត បាក់តេរី វីរុស និងប៉ារ៉ាស៊ីត។ ជាទូទៅ ផ្សិតមានទំហំធំជាងគេបង្អស់ នៅក្នុងក្រុមរបស់ មីក្រុប។ ប្រសិនបើមានផ្សិតតែមួយហៅថា ហ្វាំងហ្គីស (Fungus) ។ ជាទូទៅបាក់តេរី គឺតូចជាងផ្សិត និងមិនមានកោសិកាណ្វៃយ៉ូ (Nucleus)។ ប្រសិនបើមានបាក់តេរីតែមួយគេហៅថា បាក់តេរៀម (Bacterium)។ វីរុស មានតំហំតូចជាងគេបំផុតនៅក្នុងក្រុមរបស់មីក្រុប ហើយវាមិនមានកោសិកាណ្វៃយ៉ូ(Nucleus) និងជញ្ជាំងកោសិកានោះទេ។ វីរុសអាចបង្ករកំណើតបានតែនៅក្នុងកោសិកា ឬសរីរាង្គមានជីវិតតែប៉ុណ្ណោះ។ ប៉ារ៉ាស៊ីតតូចល្អិតដែលបង្កជំងឺញឹកញាប់គឺ ប៉ារ៉ាស៊ីតគ្រុនចាញ់។

ផ្សិតធំ និងផ្សិតផ្ស័ត្រ គឺជាក្រុមរបស់ផ្សិត និងពួកព្រូនមួយចំនួន គឺជាក្រុមប៉ារ៉ាស៊ីត។ ប៉ុន្តែពួកវាមិនមែនជាពួកមីក្រុបទេ ព្រោះពួកវាធំៗ ហើយបង្កើតឡើងដោយកោសិកាជាច្រើន។

មីក្រុបមាននៅគ្រប់ទីកន្លែង។ តាមការប៉ាន់ប្រមាណបាក់តេរីអាចមានរហូតដល់១០ពាន់លាន ក្នុងដីមួយក្រាម (១០ពាន់លាន=១០ ០០០ ០០០ ០០០) ។[១] នៅក្នុងរាងកាយ

របស់យើង អាចមានបាក់តេរីរហូតដល់ ៣៩ពាន់កោដិ (៣៩ពាន់កោដិ= ៣៩ ០០០ ០០០ ០០០ ០០០)។ [២]

ប៉ារ៉ាស៊ីតគ្រុនចាញ់ អាចលាក់ខ្លួននៅក្នុងរាងកាយរបស់មនុស្ស វាបំបែកខ្លួននៅក្នុងកោសិកាឈាម ហើយអាចចម្លងពីមនុស្សម្នាក់ ទៅមនុស្សម្នាក់ទៀតបាន នៅពេលមូសខាំមនុស្សដែលមានជំងឺគ្រុនចាញ់ ឬផ្ទុកប៉ារ៉ាស៊ីត ហើយទៅខាំមនុស្សម្នាក់ផ្សេងទៀត។

មីក្រុបទាំងអស់ អាចមានលទ្ធភាពទប់ទល់ទៅនឹងប្រសិទ្ធភាពរបស់ឱសថ តែមួយចំនួនអាចទប់ទល់បានទាំងស្រុងពីការប្រឆាំងទៅលើពួកវា។ ពួកវាហៅថា មេរោគស៊ាំនឹងឱសថ។[៣]

ឧទាហរណ៍ ឱសថអង់ទីប៊ីយោទិកបានប្រើប្រាស់មិនត្រឹមត្រូវលើមនុស្ស និងសត្វ ហើយឱសថអង់ទីប៊ីយោទិកទាំងនោះសាយភាយបន្តិចម្តងៗទៅក្នុងបរិស្ថាន។ បាក់តេរីដែលនៅក្នុងខ្លួនរបស់មនុស្ស សត្វ និងបរិស្ថាន ដែលធ្លាប់បានព្យាបាល ឬប៉ះពាល់ជាមួយឱសថអង់ទីប៊ីយោទិកពីមុន អាចទៅជាស៊ាំជាមួយឱសថអង់ទីប៊ីយោទិកបាន។ បាក់តេរីដែលស៊ាំឱសថទាំងនោះអាចចម្លង និងបង្កជំងឺដែលបណ្តាលឱ្យស្លាប់ទៀតផង។

ពាក្យទាក់ទង៖ ភាពស៊ាំនឹងឱសថប្រឆាំងមេរោគ ឱសថប្រឆាំងមេរោគ និងអតិសុខុមកាយ

សេចក្តីយោង

[1] Ingham E.R. (2018). "Soil Biology- Chapter 3: Bacteria". *extension.illinois.edu*

[2] Sender R., Milo R., and Fuchs S. (2016). "Revised estimates for the number of human and bacteria cells in the body." *PLOS Biology.* 14(8): e1002533. doi: 10.1371/journal.pbio.1002533

[3] WHO (2015). "Global Action Plan on Antimicrobial Resistance". *wpro.who.int*

ឱសថអង់ទីប៊ីយោទិក (ផ្ទាំផ្សះ)

(នាម) ជាសារធាតុ ឬឱសថ(**ឧ**. ឱសថប៉េនីស៊ីលីន (penicillin))ដែលអាចសម្លាប់ ឬបញ្ឈប់ការលូតលាស់របស់បាក់តេរីបាន។

> “វេជ្ជបណ្ឌិតបានប្រាប់ខ្ញុំថា ខ្ញុំមិនត្រូវការឱសថអង់ទីប៊ីយោទិកទេ។ ឱសថអង់ទីប៊ីយោទិក វាប្រឆាំងបានតែជាមួយបាក់តេរីតែប៉ុណ្ណោះ។”

> “ឱសថអង់ទីប៊ីយោទិកមិនអាចសម្លាប់វីរុសបានទេ ដូចជាផ្តាសាយធម្មតា ឬផ្តាសាយធំជាដើម។ ការប្រើ ឱសថអង់ទីប៊ីយោទិកសម្រាប់ជំងឺដែលបង្កដោយវីរុស វាមិនបានធ្វើឱ្យអ្នកធូរស្បើយ ឬអាចត្រលប់ទៅធ្វើការបានឆាប់រហ័សជាងមិនប្រើនោះទេ។”

(គុណនាម) ដែលផ្ទុកនូវសារធាតុ ឬឱសថដែលអាចសម្លាប់ ឬបញ្ឈប់ការលូតលាស់របស់បាក់តេរីបាន។ ដែលពាក់ព័ន្ធជាមួយឱសថអង់ទីប៊ីយោទិក។

> “គាត់ឈឺធ្ងន់ដោយសារបាក់តេរី ហើយត្រូវការព្យាបាលយូរជាមួយឱសថអង់ទីប៊ីយោទិក។”

ចំណុចគួរស្វែងយល់

គ្រោះមហន្តរាយដ៏មានសក្តានុពលនៅពេលអនាគត

ភាពស៊ាំនឹងឱសថអង់ទីប៊ីយោទិក ជាបញ្ហាមួយដ៏ធ្ងន់ធ្ងរដែលគំរាមកំហែងទៅលើសុខភាពសាធារណៈនៅលើពិភពលោក វាមានសក្តានុពលអាចសម្លាប់មនុស្សរាប់លាននាក់ និងជះឥទ្ធិពលអវិជ្ជមានដល់សេដ្ឋកិច្ចពិភពលោកទៀតផង។[១] អង្គការសហប្រជាជាតិ (UN) បានអនុម័តសេចក្តីប្រកាសពីគោលនយោបាយជាន់ខ្ពស់ពីការប្តេជ្ញាចិត្តដើម្បីដោះស្រាយបញ្ហានៃការកើនឡើងនៃចំនួនការបង្ករោគដែលស៊ាំនឹងឱសថអង់ទីប៊ីយោទិក។[២]

ឱសថអង់ទីប៊ីយោទិកដែលប្រើប្រាស់សម្រាប់ព្យាបាលជំងឺបង្កដោយបាក់តេរីទូទៅ ដូចជាជំងឺរលាកសួត រលាកផ្លូវទឹកម៉ូត្រ និងរលាកកោសិកា គឺកំពុងតែបាត់បង់ប្រសិទ្ធភាពក្នុងការព្យាបាល។ អគ្គនាយក នៃអង្គការសុខភាពពិភពលោកមានប្រសាសន៍ថា៖ វាចាំបាច់ដែលអ្នកទទួលនិងអ្នកផ្តល់សេវាកម្មសុខភាពគួរកាត់បន្ថយការពឹងផ្អែកលើឱសថអង់ទីប៊ីយោទិក

ពីព្រោះថា នៅពេលអនាគតដ៏ខ្លីទៀតនេះពួកយើង នឹងលែងមានឱសថអង់ទីប៊ីយោទិកដែលមានប្រសិទ្ធភាព

សម្រាប់ផ្ដល់ឱ្យអ្នកជំងឺ និងបម្រើក្នុងវិស័យវេជ្ជសាស្ត្រទៀតហើយ។

គាត់បានព្រមានថា៖ “ដោយផ្អែកលើនិន្នាការបច្ចុប្បន្ន ជំងឺទូទៅមួយចំនួនដូចជាជំងឺប្រមេះ (gonorrhea)និង អាចក្លាយទៅជាជំងឺដែលមិនអាចព្យាបាលបាន” ។ “វេជ្ជបណ្ឌិតនៅពេលជួបជាមួយអ្នកជំងឺ អាចនិយាយបានត្រឹមថា ខ្ញុំសូមទោស ខ្ញុំមិនមានឱសថអ្វីសម្រាប់ព្យាបាលអ្នកបានទៀតនោះទេ។”

នេះគឺជាការព្រួយបារម្ភណ៍ដ៏ធំធេងមួយ និងជាបញ្ហាដែលអាចប៉ះពាល់ដល់ពួកយើង និងគ្រួសាររបស់ពួកយើង។ នេះជាឧទាហរណ៍ដ៏សំខាន់មួយ ករណីការសម្រាលកូននៅពេលមានបាក់តេរីស៊ាំនឹងឱសថអង់ទីប៊ីយោទិក ពួកគេអាចនឹងមានហានិភ័យខ្ពស់។ មាតា និងទារក អាចប្រឈមការស្លាប់ខ្ពស់ ដោយសារការបង្ករោគដោយបាក់តេរី។

ពាក្យទាក់ទង៖ ឱសថប្រឆាំងមេរោគ ភាពស៊ាំនឹងឱសថអង់ទីប៊ីយោទិក ការប្រើប្រាស់ឱសថអង់ទីប៊ីយោទិកលើសកម្រិត និងការប្រើប្រាស់ឱសថអង់ទីប៊ីយោទិកមិនត្រឹមត្រូវ

សេចក្ដីយោង

[1] O'Niell J. (2016). “Tackling Drug-Resistant Infections Globally: Final Report and Recommendations.- The review on Antimicrobial Resistance.” *amr-review.org*

[2] The Guardian, UK, 2016 Sep 21, and WHO 'Birth in a time of antibiotic-resistant bacteria', 2016 Aug 29

ការប្រើប្រាស់ឱសថអង់ទីប៊ីយោទិកមិនបានត្រឹមត្រូវ

(នាម) សកម្មភាពនៃការប្រើប្រាស់ឱសថអង់ទីប៊ីយោទិកមិនបានត្រឹមត្រូវ និងមិនសមស្របនឹងអាការៈជំងឺ។

"ការប្រើឱសថអង់ទីប៊ីយោទិកដែលមានឥទ្ធិពលសម្លាប់ទូលំទូលាយ នៅពេលដែលប្រើមិនត្រូវទិសដៅព្យាបាល គឺជាឧទាហរណ៍នៃការប្រើប្រាស់ឱសថអង់ទីប៊ីយោទិកមិនត្រឹមត្រូវ។"

"ការប្រើប្រាស់ឱសថអង់ទីប៊ីយោទិកមិនត្រឹមត្រូវដើម្បីព្យាបាលជំងឺដែលបង្កដោយវីរុសដែលជាសះស្បើយដោយខ្លួនឯង ដូចជាផ្តាសាយធម្មតាជាដើម ដែលជាការចំណាយយ៉ាងច្រើនរបស់សង្គមទៅលើវា។"

ពាក្យស្រដៀង

ការប្រើប្រាស់ឱសថអង់ទីប៊ីយោទិកមិនត្រឹមត្រូវ

(Antibiotic abuse)

(នាម) សកម្មភាពនៃការប្រើប្រាស់ឱសថអង់ទីប៊ីយោទិកមិនបានត្រឹមត្រូវ ឬមិនសមស្រប។

ការប្រើប្រាស់ឱសថអង់ទីប៊ីយោទិកលើសកម្រិត

(Antibiotic overuse)

(នាម) សកម្មភាពនៃការប្រើប្រាស់ឱសថអង់ទីប៊ីយោទិកច្រើនពេក ឬញឹកញាប់ពេក។

"ការប្រើឱសថអង់ទីប៊ីយោទិកមិនត្រឹមត្រូវ ឬលើសកម្រិតគឺមិនងាយស្រួលក្នុងការគ្រប់គ្រងទេ។"

"ភាពស៊ាំឱសថអង់ទីប៊ីយោទិកត្រូវបានពន្លឿនដោយសារការប្រើប្រាស់ឱសថអង់ទីប៊ីយោទិកមិនបានត្រឹមត្រូវ ឬការប្រើលើសកម្រិត ក៏ដូចជាខ្វះការយល់ដឹងពីការបង្ការ ឬការគ្រប់គ្រងការបង្ក

ចំណុចគួរស្វែងយល់

តើអ្នកកំពុងតែធ្វើឱ្យខ្លួនឯង និងអ្នកដទៃ មានហានិភ័យដោយសារការប្រើប្រាស់ឱសថអង់ទីប៊ីយោទិកមិនត្រឹមត្រូវដែរឬទេ?

ការប្រើប្រាស់ឱសថអង់ទីប៊ីយោទិកមិនត្រឹមត្រូវ ឬប្រើប្រាស់លើសកម្រិត គឺមានគ្រោះថ្នាក់ខ្លាំងណាស់។ ការលេបឱសថអង់ទីប៊ីយោទិកសម្រាប់ព្យាបាលផ្តាសាយ ឬជំងឺបង្ក

ដោយវីរុសផ្សេងទៀត វាគ្មានប្រសិទ្ធភាពនោះទេ ប៉ុន្តែវាផ្ដល់ផលរំខានដែលមានគ្រោះថ្នាក់មកវិញ។ បន្ថែមពីនេះទៅទៀត ប្រសិនបើសកម្មភាពបែបនេះកើតឡើងយូរៗទៅ វានឹងធ្វើឱ្យបាក់តេរីកាន់តែពិបាកព្យាបាល។ បាក់តេរីទាំងនោះ អាចបង្កជំងឺមកលើយើង គ្រួសាររបស់យើង ឬមនុស្សផ្សេងៗទៀតនៅក្នុងសង្គម។

តើសកម្មភាពអ្វីខ្លះ ដែលរាប់បញ្ចូលថាជាការប្រើប្រាស់ឱសថអង់ទីប៊ីយោទិកមិនត្រឹមត្រូវ?

[១] ប្រើឱសថអង់ទីប៊ីយោទិកសម្រាប់ព្យាបាលផ្ដាសាយធម្មតា ឬផ្ដាសាយធំ

[២] ការប្រើឱសថអង់ទីប៊ីយោទិកដោយគ្មានការណែនាំពីបុគ្គលិកសុខាភិបាលដែលមានអាជ្ញាប័ណ្ណត្រឹមត្រូវ

ឬស្នើសុំឱសថអង់ទីប៊ីយោទិកពីបុគ្គលិកសុខាភិបាលដែលខុសពីការណែនាំរបស់ពួកគេ

[៣] មិនបានលេបឱសថអង់ទីប៊ីយោទិកឱ្យចប់គ្រប់ចំនួនតាមវេជ្ជបញ្ជា

[៤] ចែកចាយឱសថអង់ទីប៊ីយោទិក ឱ្យអ្នកដទៃប្រើដែរ

[៥] ប្រើឱសថអង់ទីប៊ីយោទិកដែលសល់ពីលើកមុន

តើខ្ញុំគួរតែធ្វើអ្វីខ្លះ?

[១] សូមកុំប្រើឱសថអង់ទីប៊ីយោទិកសម្រាប់ព្យាបាលផ្ដាសាយធម្មតា ឬផ្ដាសាយធំ

[២] លេបឱសថអង់ទីប៊ីយោទិកតាមការណែនាំរបស់បុគ្គលិកសុខាភិបាលដែលមានអាជ្ញាប័ណ្ណត្រឹមត្រូវ។

ឱ្យកាន់តែប្រាកដ អ្នកអាចសួរថា «តើតម្រូវឱ្យខ្ញុំលេបឱសថអង់ទីប៊ីយោទិកដែរឬទេ?»

[៣] លេបឱសថអង់ទីប៊ីយោទិករហូតដល់អស់តាមវេជ្ជបញ្ជា ទោះបីជាអ្នកធូរស្រាលហើយក៏ដោយ

[៤] សូមកុំចែករំលែកឱសថអង់ទីប៊ីយោទិកឱ្យអ្នកដទៃប្រើ

[៥] សូមកុំប្រើឱសថអង់ទីប៊ីយោទិកដែលសល់ពីលើកមុន

ការយល់ខុសទូទៅពីការប្រើប្រាស់ឱសថអង់ទីប៊ីយោទិកមិនត្រឹមត្រូវ

[១] **ខ្ញុំចង់លេបឱសថអង់ទីប៊ីយោទិក «ដើម្បីការពារក្នុងករណីដែលខ្ញុំនឹងអាចឈឺ»។**

ចម្លើយ: ខុស ផ្ដាសាយធម្មតា និងផ្ដាសាយធំ បង្កដោយវីរុស។ ជំងឺរាកស្រួចស្រាវភាគច្រើន មិនមែនបង្កដោយបាក់តេរីទេ។ ការលេបឱសថអង់ទីប៊ីយោទិកដោយគ្មានការណែនាំពីបុគ្គលិកសុខាភិបាលដែលមានអាជ្ញាប័ណ្ណត្រឹមត្រូវគឺកំពុងតែធ្វើឱ្យខ្លួនរបស់អ្នកប្រឈមទៅនឹងឥទ្ធិពលអាក្រក់ពីឱសថ ហើយធ្វើឱ្យអ្នកដទៃប្រឈមការឆ្លងរោគដោយបាក់តេរីដែលស៊ាំជាមួយឱសថអង់ទីប៊ីយោទិកដោយឥតប្រយោជន៍ទៅវិញ។

[២] កាលពីមុនខ្ញុំលេបឱសថអង់ទីប៊ីយោទិកសម្រាប់ព្យាបាលផ្តាសាយធម្មតា ខ្ញុំមានអារម្មណ៍ថាឆាប់ធូរស្បើយលឿន។ ខ្ញុំនឹងលេបឱសថអង់ទីប៊ីយោទិកទៀត ពេលណាខ្ញុំមានជំងឺផ្តាសាយ។

ចម្លើយៈ ខុស ផ្តាសាយធម្មតា និងផ្តាសាយធំ គឺបង្កដោយវីរុស ហើយមនុស្សភាគច្រើននឹងជាពីជំងឺមកវិញក្នុងរយៈពេលពី ៧ ទៅ ១០ថ្ងៃ។ អ្នកអាចធូរស្បើយដោយមិនបាច់លេបឱសថអង់ទីប៊ីយោទិក។ ឱសថអង់ទីប៊ីយោទិកមិនអាចសម្លាប់វីរុសបានទេ ហើយក៏មិនធ្វើឱ្យអ្នកបានធូរស្រាល ឬអាចឱ្យអ្នកទៅធ្វើការវិញបានឆាប់រហ័សដែរ។

[៣] ពីមុនខ្ញុំលេបឱសថអង់ទីប៊ីយោទិក ហើយខ្ញុំមិនបានទទួលផលរំខានអ្វីពីឱសថផងហ្នឹង។ ដូច្នេះខ្ញុំក៏មិនបានទទួលផលរំខានអ្វីពីឱសថដែរ នៅពេលខ្ញុំលេបម្តងនេះ។

ចម្លើយៈ ខុស នៅពេលដែលអ្នកលេបឱសថអង់ទីប៊ីយោទិក វានៅតែអាចមានផលរំខានរបស់ឱសថកើតមានឡើងបាន ទោះបីជាពីមុនអ្នកធ្លាប់បានលេបហើយមិនមានបញ្ហាក៏ដោយ។ ការលេបឱសថអង់ទីប៊ីយោទិកម្តងហើយម្តងទៀត អាចធ្វើឱ្យកើនឡើងការប្រឈមនឹងផលរំខានមួយចំនួន ដូចជា ជំងឺរាក និងការបង្ករោគដោយមេរោគផ្សិតជាដើម។

[៤] ទោះបីជាបាក់តេរីនៅក្នុងខ្លួនរបស់ខ្ញុំវាស៊ាំឱសថ ហើយខ្ញុំឈឺដោយសារវានោះ ខ្ញុំនៅតែអាចទិញឱសថអង់ទីប៊ី-យោទិកដែលខ្លាំងជាងមុនដើម្បីព្យាបាល។

ចម្លើយៈ ខុស មានបាក់តេរីជាច្រើនដែលស៊ាំទៅនឹងឱសថជាច្រើនប្រភេទ។ បាក់តេរីមួយចំនួនទៀត មិនអាចព្យាបាលដោយឱសថអង់ទីប៊ីយោទិកដែលមាននាពេលបច្ចុប្បន្ននេះទេ។ ការប្រើប្រាស់ឱសថអង់ទីប៊ីយោទិកមិនបានត្រឹមត្រូវ អាចធ្វើឱ្យកើនឡើងឱកាសនៃការបង្ករោគដោយបាក់តេរីដែលស៊ាំជាមួយឱសថគ្រប់មុខដែលកំពុងតែមាននៅពេលសព្វថ្ងៃនេះ។

[៥] ទោះបីជាបាក់តេរីនៅក្នុងខ្លួនរបស់ខ្ញុំវាស៊ាំឱសថ ហើយខ្ញុំឈឺដោយសារវានោះ មានតែខ្ញុំទេដែលមានបញ្ហា ហើយខ្ញុំក៏មិនបានបង្កបញ្ហាដល់អ្នកដទៃដែរ

ចម្លើយៈ ខុស បាក់តេរីដែលស៊ាំឱសថអង់ទីប៊ីយោទិកនៅក្នុងខ្លួនរបស់អ្នក មិនប្រាកដថាវាធ្វើឱ្យអ្នកមានគ្រោះថ្នាក់នោះទេ ប៉ុន្តែពួកវាអាចចម្លងទៅសមាជិកក្នុងគ្រួសាររបស់អ្នក បរិស្ថានជុំវិញ ឬទៅមនុស្សនៅក្នុងសង្គមទៀតផងដែរ។ ការប្រើឱសថអង់ទីប៊ីយោទិកមិនបានត្រឹមត្រូវ អាចបង្កគ្រោះថ្នាក់ដល់សង្គមទាំងមូលទៀតផង។

ពាក្យទាក់ទងៈ ចំណេះដឹងពីឱសថអង់ទីប៊ីយោទិក ការជ្រើសរើសឱសថអង់ទីប៊ីយោទិកដែលត្រឹមត្រូវ (antibiotic stewardship)

ចំណេះដឹងអំពីឱសថអង់ទីប៊ីយោទិក

(នាម) សមត្ថភាពក្នុងការយល់ដឹង វាយតម្លៃ និងអនុវត្តន៍តាមព័ត៌មានអំពីការប្រើប្រាស់ឱសថអង់ទីប៊ីយោទិកបានត្រឹមត្រូវរួមទាំងបង្ការភាពស៊ាំនឹងឱសថអង់ទីប៊ីយោទិក។

> "ដោយយោងតាមការស្ទង់មតិបានបង្ហាញថាអ្នកជំងឺច្រើនជាងពាក់កណ្តាលបានដឹងថា ឱសថអង់ទីប៊ីយោទិកមិនអាចសម្លាប់វីរុសបានទេ ប៉ុន្តែពួកគេនៅតែលេបឱសថអង់ទីប៊ីយោទិក « នៅរាល់ពេលឈឺ»។" [១]

> "ភាពស៊ាំនឹងឱសថអង់ទីប៊ីយោទិកនៅមានកម្រិតខ្ពស់ និងចំណេះដឹងពីឱសថអង់ទីប៊ីយោទិកមានកម្រិតទាបចំពោះសាធារណជនទូទៅ គឺជាការជួបប្រសព្វគ្នាដ៏គ្រោះថ្នាក់មួយ។"

ចំណុចគួរស្វែងយល់

តើអ្នកយល់ដឹងកម្រិតណាអំពីឱសថអង់ទីប៊ីយោទិក?

យ៉ាងហោចណាស់ មនុស្សម្នាក់ៗបានប្រើឱសថអង់ទីប៊ីយោទិក១ដងដែរក្នុងមួយជិវិតរបស់ពួកគេ។ ទោះបីយ៉ាងណាក៏ដោយ ភាពស៊ាំនឹងឱសថអង់ទីប៊ីយោទិកនៅតែបន្តជាបញ្ហាដល់ពិភពលោកទាំងមូល ដោយសារពុំទាន់យល់ច្បាស់ពីទំនាក់ទំនងរវាងខ្លួនមនុស្ស ឬបាក់តេរីដែលស៊ាំនឹងឱសថ។

នៅតែមានការយល់ច្រឡំពីភាពស៊ាំនឹងឱសថអង់ទីប៊ីយោទិកនឹងអ្វីដែលយើងអាចធ្វើបានដើម្បីបង្ការបញ្ហានេះ។ អង្គការសុខភាពពិភពលោកបានធ្វើការស្ទង់មតិជាសកលអំពី «ចំណេះដឹងអំពីឱសថអង់ទីប៊ីយោទិក» ដោយមានអ្នកចូលរួមប្រមាណ ១០ ០០០នាក់ មកពីប្រទេសចំនួន១២ បានរកឃើញយ៉ាងច្បាស់ថា ពីរភាគបីនៃអ្នកចូលរួមសរុបមានកម្រិតនៃការយល់ដឹងទាប។[១] មួយភាគបីនៃអ្នកចូលរួមបានយល់ខុសថា វាមិនអីទេ បើឈប់លេបឱសថអង់ទីប៊ីយោទិកនៅពេលណាបានធូរស្បើយពីជំងឺ ដោយមិនបាច់លេបគ្រប់តាមវេជ្ជបញ្ជាក៏បានដែរ។ ប្រហែលបីភាគបួននៃអ្នកចូលរួម មានជំនឿខុសដែលបានឱ្យនិយមន័យ «ភាពស៊ាំនឹងឱសថអង់ទីប៊ីយោទិក» ថា ខ្លួនរបស់មនុស្សជាអ្នកជាស៊ាំនឹងឱសថអង់ទីប៊ីយោទិក។[១]

មនុស្សជាច្រើនកំពុងតែមិនអើពើពីបញ្ហាការស៊ាំនឹងឱសថអង់ទីប៊ីយោទិក។ ការយល់ខុសភាគច្រើនដែលកើតមាននោះ គឺម្នាក់ៗយល់ថាបញ្ហាភាពស៊ាំនេះគឺកើតមានលើតែអ្នកលេបឱសថអង់ទីប៊ីយោទិកសកម្មតែប៉ុណ្ណោះ។[២] ការពិតទៅបាក់តេរី ដែលអាចវិវត្តខ្លួនឱ្យស៊ាំនឹងឱសថ

អង់ទីប៊ីយោទិក គឺជាបាក់តេរីដែលអាចចម្លងពីមនុស្សម្នាក់ទៅមនុស្សម្នាក់ទៀតបាន។ នេះមានន័យថា មនុស្សគ្រប់គ្នាគឺងាយនឹងទទួលរងនូវការឆ្លងនូវបាក់តេរីដែលស៊ាំជាមួយឱសថ ទោះបីជាអ្នកមិនលេបឱសថអង់ទីប៊ីយោទិកក៏ដោយ។

ប្រអប់១៖ តើអ្នកដឹងបានប៉ុណ្ណាពីការប្រើប្រាស់ដែលត្រឹមត្រូវ និងភាពស៊ាំនឹងឱសថអង់ទីប៊ីយោទិក?

១. ឱសថអង់ទីប៊ីយោទិកអាចព្យាបាល ផ្តាសាយធម្មតាបាន **[ត្រូវ ឬខុស]**

២. ភាពស៊ាំនឹងឱសថអង់ទីប៊ីយោទិក អាចកើតមាននៅពេលរាងកាយរបស់ខ្ញុំបានស៊ាំទៅនឹងឱសថអង់ទីប៊ី-យោទិក **[ត្រូវ ឬខុស]**

៣. ឱសថអង់ទីប៊ីយោទិកដែលអ្នកលេបអាចបណ្តាលឱ្យមានភាពស៊ាំនឹងឱសថអង់ទីប៊ីយោទិក **[ត្រូវ ឬខុស]**

៤. ឱសថអង់ទីប៊ីយោទិកប្រើនៅក្នុងកសិកម្មចិញ្ចឹមសត្វ អាចបណ្តាលឱ្យមានភាពស៊ាំនឹងឱសថអង់ទីប៊ីយោទិក **[ត្រូវ ឬខុស]**

៥. ការបង្ករោគដោយបាក់តេរីដែលស៊ាំនឹងឱសថអង់ទីប៊ីយោទិក អាចចម្លងទៅមនុស្សបាន ដោយសារការប៉ះពាល់ជាមួយមនុស្សដែលមានផ្ទុកបាក់តេរីស៊ាំជាមួយឱសថអង់ទីប៊ីយោទិក **[ត្រូវ ឬខុស]**

៦. ការបង្ករោគដោយបាក់តេរីដែលស៊ាំនឹងឱសថអង់ទីប៊ីយោទិក អាចចម្លងទៅមនុស្សបាន ដោយសារការប៉ះពាល់ជាមួយសត្វមានជីវិត អាហារ ឬទឹក ដែលមានផ្ទុកបាក់តេរីស៊ាំជាមួយឱសថអង់ទីប៊ីយោទិក **[ត្រូវ ឬខុស]**

៧. ការចាក់វ៉ាក់សាំងរបស់ខ្ញុំត្រូវតាមពេលកំណត់ ខ្ញុំលាងដៃបានត្រឹមត្រូវ និងទៀងទាត់ រក្សាភាពស្អាត និងអនាម័យ ខ្លួនប្រាណ អាចជួយដល់ពិភពលោកឱ្យឆ្ពោះទៅរកដំណោះស្រាយ ភាពស៊ាំរបស់ឱសថអង់ទីប៊ី-យោទិក **[ត្រូវ ឬខុស]**

កំណែ:

១. **ខុស**. ផ្តាសាយធម្មតា ភាគច្រើនបង្កដោយវីរុស។ ឱសថអង់ទីប៊ីយោទិកមិនអាចសម្លាប់វីរុសបានទេ ហើយក៏មិនកាត់បន្ថយរយៈពេលឈឺ ឬធ្វើឱ្យរោគសញ្ញាបានធូរស្រាលដែរ។ អានបន្ថែមសូមចុច **ទីនេះ។**

២. **ខុស**. ការប្រើប្រាស់ឱសថអង់ទីប៊ីយោទិកលើសកម្រិត មិនបណ្តាលឱ្យរាងកាយរបស់អ្នកស៊ាំជាមួយឱសថអង់ទីប៊ីយោទិកនោះទេ។ ការប្រើប្រាស់ឱសថអង់ទីប៊ីយោទិកលើសកម្រិត បណ្តាលឱ្យបាក់តេរីស៊ាំទៅនឹងឱ

សថអង់ទីប៊ីយោទិក ហើយបាក់តេរីដែលស៊ាំឱសថអង់ទីប៊ីយោទិកនោះ អាចចម្លងពីមនុស្សម្នាក់ទៅមនុស្សម្នាក់ទៀតបាន។
៣. ត្រឹមត្រូវ. ចូរអានបន្ថែមពីរបៀបនៃការប្រើប្រាស់ឱសថអង់ទីប៊ីយោទិក ដែលអាចនាំទៅរកភាពស៊ាំនឹងឱសថ **ចុចទីនេះ។**
៤. ត្រឹមត្រូវ. ចូរអានបន្ថែមពីភាពស៊ាំនឹងឱសថអង់ទីប៊ីយោទិក ក្នុងវិស័យកសិកម្ម និងការចិញ្ចឹមសត្វ **ចុចទីនេះ។**
៥. ត្រឹមត្រូវ. បាក់តេរីដែលស៊ាំនឹងឱសថអង់ទីប៊ីយោទិក អាចចម្លងពីមនុស្សម្នាក់ទៅមនុស្សម្នាក់ទៀតបាន តាមរយៈការប៉ះពាល់ដោយផ្ទាល់ជាមួយមនុស្សដែលមានផ្ទុកបាក់តេរីទាំងនោះ។ រៀនបន្ថែមសូម **ចុចទីនេះ។**
៦. ត្រឹមត្រូវ. ដើម្បីអានបន្ថែមពីសុវត្ថិភាពអាហារ និងការបង្ការ **ចុចទីនេះ។**
៧. ត្រឹមត្រូវ. ចូរអាន **ទីនេះ** ដើម្បីឱ្យកាន់តែយល់ពីអត្ថប្រយោជន៍របស់ការបញ្ឈប់ភាពស៊ាំនឹងឱសថអង់ទីប៊ីយោទិក។

បង្កើនចំណេះដឹងរបស់អ្នកអំពីឱសថអង់ទីប៊ីយោទិក ដែលអ្នកកំពុងតែលេប ដើម្បីឱ្យដឹងថា តើមេរោគអ្វីដែល

ត្រូវស្លាប់ដោយសារឱសថនេះ ឥទ្ធិពលបន្ទាប់បន្សំរបស់ឱសថ និងសក្ដានុពលនៃផលប៉ះពាល់របស់វាទៅលើសង្គម។ ភាពស៊ាំរបស់ឱសថអង់ទីប៊ីយោទិក មិនត្រឹមតែប៉ះពាល់ដល់ខ្លួនអ្នក មិត្តភក្តិ ឬគ្រួសាររបស់អ្នកនោះទេ ប៉ុន្តែវាប៉ះពាល់យ៉ាងធ្ងន់ទៅលើបរិស្ថានជុំវិញ និងមនុស្សគ្រប់គ្នានៅលើពិភពលោកទាំងមូលផងដែរ។

ពាក្យទាក់ទង៖ ភាពស៊ាំនឹងឱសថអង់ទីប៊ីយោទិក ការបង្ករោគដោយមេរោគស៊ាំឱសថ ការប្រើប្រាស់ឱសថអង់ទីប៊ីយោទិកមិនត្រឹមត្រូវ ការប្រើប្រាស់ឱសថអង់ទីប៊ីយោទិកលើសកម្រិត ការជ្រើសរើសឱសថអង់ទីប៊ីយោទិកត្រឹមត្រូវ (antibiotic stewardship)

សេចក្ដីយោង

[១] WHO (2015). "Antibiotic Resistance: Multi-country public awareness survey" (online ed.). *WHO*. ISBN 978 92 4 150981 7

[២] Ramsey L (2017). "A growing threat could kill 10 million people a year by 2050." *Businessinder.com*

ជំពូក២៖ ភាពស៊ាំ

ភាពស៊ាំនឹងឱសថអង់ទីប៊ីយោទិក (ភាពស៊ាំនឹងថ្នាំផ្សះ)

(នាម) លទ្ធភាពរបស់បាក់តេរីក្នុងការបញ្ឈប់ពីការសម្លាប់ ឬសកម្មភាពប្រឆាំងរបស់ឱសថអង់ទីប៊ីយោទិកមួយប្រភេទ (ឬច្រើនប្រភេទ) មកលើវា។

«ការប្រើប្រាស់ឱសថអង់ទីប៊ីយោទិកលើសកម្រិត និងមិនត្រឹមត្រូវ អាចធ្វើឱ្យមានភាពស៊ាំនឹងឱសថអង់ទីប៊ីយោទិក។»

«ទោះបីជាការប្រើប្រាស់ត្រឹមត្រូវនិងតាមវេជ្ជបញ្ជាក៏ដោយ ក៏ឱសថអង់ទីប៊ីយោទិកនៅតែអាចធ្វើឱ្យបាក់តេរីវិវត្តទៅរកភាពស៊ាំនឹងឱសថអង់ទីប៊ីយោទិកបានដែរ។ ប៉ុន្តែ ភាពស៊ាំនឹងឱសថអង់ទីប៊ីយោទិកមានការកើនឡើងជាលំដាប់នេះក៏ព្រោះតែការប្រើប្រាស់ឱសថអង់ទីប៊ីយោទិកនៅពេលពុំចាំបាច់និងលើសកម្រិត។» [១]

ពាក្យស្រដៀង

ដែលស៊ាំនឹងឱសថអង់ទីប៊ីយោទិក

(គុណនាម) ដែលមានលទ្ធភាពក្នុងការបញ្ឈប់សកម្មភាពរបស់ឱសថអង់ទីប៊ីយោទិកប្រឆាំង ឬសម្លាប់ពួកវា។

«ការបង្ករោគដោយបាក់តេរីដែលស៊ាំនឹងឱសថអង់ទីប៊ីយោទិកនាពេលថ្មីៗនេះ បានឆក់យកជីវិតមនុស្សប្រមាណ ៥០ ០០០នាក់ជារៀងរាល់ឆ្នាំ ដូចជា បណ្តាប្រទេសនៅអឺរ៉ុប ចក្រភពអង់គ្លេស និងសហរដ្ឋអាមេរិក ។» [១]

ចំណុចគួរស្វែងយល់

តើអ្វីជាមូលហេតុនាំឱ្យមានភាពស៊ាំនឹងឱសថអង់ទីប៊ីយោទិក?

ភាពស៊ាំនឹងឱសថអង់ទីប៊ីយោទិកខ្លះកើតឡើងពីធម្មជាតិ។ នេះក៏ព្រោះតែឱសថអង់ទីប៊ីយោទិកមួយចំនួនដូចជាឱសថប៉េនីស៊ីលីន (Penicillin) ត្រូវបង្កើតចេញពីពពួកផ្សិត ឬបាក់តេរីផ្សេងទៀត អាចត្រូវបានរកឃើញនៅក្នុងដី។ ដើម្បីរស់រានមានជីវិត ពួកមីក្រុប (រួមមាន៖ បាក់តេរី វីរុស ប៉ារ៉ាស៊ីត និង ពពួកផ្សិត) អាចធ្វើការសម្របខ្លួនបន្តិចម្តងៗ និងប្រែក្លាយទៅជាស៊ាំនឹងឱសថអង់ទីប៊ីយោទិក។ ជាធម្មតាសារធាតុឱសថអង់ទីប៊ីយោទិកនៅក្នុងបរិស្ថានមានកម្រិតទាបបំផុត ហើយការបង្ករោគដោយបាក់តេរីដែលស៊ាំនឹងឱសថអង់ទីប៊ីយោទិក គឺកើតមានដោយកម្រនៅទស្សវត្សឆ្នាំ១៩៣០ (ភ្លាមៗបន្ទាប់ពីការបង្កើតឱសថប៉េនីស៊ីលីន (Penicillin))។

ការប្រើប្រាស់ឱសថអង់ទីប៊ីយោទិកលើសកម្រិត និងមិនត្រឹមត្រូវ បានកំពុងធ្វើឱ្យមានការកើនឡើងនូវអត្រានៃភាពស៊ាំនឹងឱសថដែលកំពុងវិវត្ត និងរាតត្បាតពាសពេញពិភពលោក។ តាមការប៉ាន់ស្មាន ឱសថអង់ទីប៊ីយោទិកប្រហែល ២០០ ០០០ ទៅ ២៥០ ០០០ តោន ត្រូវបានផលិត និងប្រើប្រាស់ទូទាំងពិភពលោករៀងរាល់ឆ្នាំ។ [១] [២] ប្រហែល ៧០% នៃឱសថអង់ទីប៊ីយោទិកត្រូវបានប្រើប្រាស់លើសត្វ និង៣០% លើមនុស្ស។

ភាគច្រើននៃឱសថអង់ទីប៊ីយោទិកដែលប្រើលើមនុស្ស និងសត្វ គឺបញ្ចេញចោលមកវិញតាមទឹកនោម និងលាមក ហើយហូរចូលទៅក្នុងប្រព័ន្ធទឹកស្អុយ និងប៉ះពាល់ដល់បរិស្ថាន។ បន្ទាប់ពីប៉ះពាល់នឹងសារធាតុឱសថអង់ទីប៊ីយោទិក   បាក់តេរីដែលរស់នៅលើខ្លួនមនុស្ស និងសត្វអាចវិវត្តទៅជាស៊ាំនឹងឱសថអង់ទីប៊ីយោទិក ហើយបាក់តេរីដែលស៊ាំនឹងឱសថអង់ទីប៊ីយោទិកទាំងនោះនឹងអាចចម្លងទៅមនុស្សដទៃទៀត និងទៅបរិស្ថាន[២] [៣]។

អ្នកដែលឈឺដោយសារការបង្ករោគដោយបាក់តេរី គឺត្រូវតែព្យាបាលដោយឱសថអង់ទីប៊ីយោទិក ប៉ុន្តែបើមិនបង្ករោគដោយបាក់តេរី មិនគួរប្រើឱសថអង់ទីប៊ីយោទិកនោះទេ។ លោក អេឡិចសេនឌឺ ហ្វ្លេមីង (Alexander Fleming) ដែលជាអ្នករកឃើញឱសថប៉េនីស៊ីលីន (Penicillin) បានធ្វើការទស្សន៍ទាយ ពីបញ្ហានៃភាពស៊ាំនឹងឱសថអង់ទីប៊ី-យោទិកតាំងពីដំបូងមកថា «**បុគ្គលដែលប្រើប្រាស់ឱសថប៉េនីស៊ីលីន** (Penicillin) **ដើម្បីព្យាបាលជំងឺ ដោយខ្វះការពិចារណា គឺជាការទទួលខុសត្រូវខាងសីលធម៌ចំពោះការស្លាប់របស់មនុស្ស ដែលរងគ្រោះដោយសារការបង្ករោគដោយមេរោគស៊ាំនឹងឱសថប៉េនីស៊ីលីន** (Penicillin)» ។

សព្វថ្ងៃនេះ ឱសថប៉េនីស៊ីលីន (Penicillin) ត្រូវបានប្រើប្រាស់តិចតួចបំផុត ដើម្បីព្យាបាលការបង្ករោគលើមនុស្សនិងសត្វ ពីព្រោះមេរោគដែលបង្កជំងឺញឹកញាប់គឺមានភាពស៊ាំទៅនឹងឱសថប៉េនីស៊ីលីន (Penicillin) រួចហើយ។ ឱសថអង់ទីប៊ីយោទិកជាច្រើនប្រភេទត្រូវបានប្រើប្រាស់ជំនួសឱសថប៉េនីស៊ីលីន (Penicillin)។ តាមការប៉ាន់ស្មាន ក្នុងមួយឆ្នាំៗ មានមនុស្សស្លាប់ប្រមាណ ៧០០ ០០០នាក់ ដោយសារមេរោគស៊ាំឱសថអង់ទីប៊ីយោទិក តួលេខនេះអាចនឹងមានការកើនឡើងដល់ ១០ ០០០ ០០០នាក់ គិតត្រឹមឆ្នាំ ២០៥០។ [២] យើងពុំទាន់ឃើញមានឱសថអង់-ទីប៊ីយោទិកក្រុមថ្មីសម្រាប់ទស្សវត្សនេះនៅឡើយទេ។

«យើងត្រូវការយុទ្ធនាក្នុងការលើកកម្ពស់ការយល់ដឹងជាសកល ដើម្បីអប់រំអំពីបញ្ហាស៊ាំនឹងឱសថ។ ខ្ញុំគិតថា វាជាបញ្ហាអាទិភាពមួយ។» [១]

តើអ្នកកំពុងប្រើប្រាស់ឱសថអង់ទីប៊ីយោទិកមិនត្រឹមត្រូវដែរឬទេ? សូមស្វែងរកព័ត៌មានបន្ថែមទាក់ទងនឹង «ការប្រើប្រាស់ឱសថអង់ទីប៊ីយោទិកមិនត្រឹមត្រូវ» ។

ពាក្យទាក់ទង៖ ឱសថអង់ទីប៊ីយោទិក បាក់តេរី ឱសថប៉េនីស៊ីលីន ការប្រើប្រាស់ឱសថអង់ទីប៊ីយោទិកមិនត្រឹមត្រូវ

សេចក្តីយោង

១ O'Niell J. (2016). "Tackling Drug-Resistant Infections Globally: Final Report and Recommendations.- The review on Antimicrobial Resistance." *amr-review.org*

២ Sarmah A.K., Meyer M.T., and Boxall A.B.A. (2006). "A global perspective on the use, sales, exposure pathways, occurrence, fate and effects of veterinary antibiotics (VAs) in the environment." *Science direct Chemosphere.* 65(5); 725-759. doi: 10.1016/j.chemophere.2006.03.026

៣ Van Boeckel T.P., Brower C., Gilbert A., Grenfell B.T., et al. (2015). "Global trends in antimicrobial use in food animals." *PNAS.* 112(18); 5649-5654. doi: 10.1073/pnas.1503141112

ការបង្ករោគដោយមេរោគស៊ាំឱសថ (DRI)

(នាម) គឺជាការបង្ករោគដោយមេរោគដែលស៊ាំនឹងឱសថប្រឆាំងមេរោគ។

«ការបង្ករោគដោយមេរោគស៊ាំឱសថ គឺបណ្តាលមកពីមូលហេតុច្រើនយ៉ាង ដូចជាការប្រើប្រាស់ឱសថអង់ទីប៊ីយោទិកលើសកម្រិត ឬប្រើពេលមិនចាំបា

«ការបង្ករោគដោយមេរោគស៊ាំឱសថនៅក្នុងមន្ទីរ

ចំណុចគួរស្វែងយល់

មិនមែនរាងកាយរបស់អ្នកទេ គឺមេរោគ (bug) ដែលវិវត្តទៅជាស៊ាំនឹងឱសថអង់ទីប៊ីយោទិក

ចំពោះការស៊ាំនឹងឱសថអង់ទីប៊ីយោទិក រាងកាយរបស់អ្នកមិនបានវិវត្តទៅជាស៊ាំនឹងឱសថអង់ទីប៊ីយោទិកនោះទេ គឺបាក់តេរីទេដែលវិវត្តទៅជាស៊ាំនឹងឱសថអង់ទីប៊ីយោទិក ដោយសារបំរែបំរួលហ្សែនរបស់វា។ ជាទូទៅគោលដៅរបស់ឱសថអង់ទីប៊ីយោទិកគឺបាក់តេរី។ វាសម្លាប់ ឬបន្សាបសកម្មភាពបាក់តេរី និងជួយអ្នកដើម្បីទប់ទល់នឹងការបង្ករោគរបស់ពួកវា។

ប្រសិនបើអ្នកមានការបង្ករោគដោយបាក់តេរីដែលស៊ាំនឹងឱសថអង់ទីប៊ីយោទិក នោះឱសថអង់ទីប៊ីយោទិកដែលប្រើជាទូទៅ ដើម្បីប្រឆាំងនឹងបាក់តេរី នឹងមិនមានប្រសិទ្ធភាពទៀតទេ។ ឱសថអង់ទីប៊ីយោទិកដែលពិបាក

រកនៅលើទីផ្សារឬឱសថជំនាន់ក្រោយនឹងត្រូវប្រើ ក្នុងករណីខ្លះទៀតឱសថអង់ទីប៊ីយោទិកដែលមានសក្ដានុពលអាចនឹងអស់ពីស្តុក។ លើសពីនេះទៅទៀត បាក់តេរីដែលស៊ាំឱសថអង់ទីប៊ីយោទិកស្ថិតក្នុងរាងកាយរបស់អ្នក អាចឆ្លងទៅសាច់ញាតិ និងមនុស្សដទៃទៀតក្នុងសង្គម។ មូលហេតុដែលធ្វើឱ្យមានភាពស៊ាំនឹងឱសថអង់ទីប៊ីយោទិកមានច្រើនយ៉ាង ប៉ុន្តែមូលហេតុចម្បងគឺការប្រើប្រាស់លើសកម្រិត និងមិនត្រឹមត្រូវ។ ជាទូទៅ អ្នកជំងឺទទួលបានឱសថអង់ទីប៊ីយោទិកពី វេជ្ជបណ្ឌិត ទិញដោយគ្មានវេជ្ជបញ្ជា ឬករណីខ្លះទៀតគឺប្រើប្រាស់មិនត្រឹមត្រូវ (ឧទាហរណ៍៖ ប្រើឱសថអង់ទីប៊ីយោទិកពេលមានជំងឺបង្ករោគដោយវីរុស)។

ឱសថអង់ទីប៊ីយោទិក ក៏ត្រូវបានកំពុងប្រើប្រាស់នៅក្នុងកសិដ្ឋាន និងសាយភាយទៅក្នុងបរិស្ថាន។ ការគ្រប់គ្រងការប្រើប្រាស់ឱសថអង់ទីប៊ីយោទិកពុំបានល្អ និងការវិវត្តនៃការបង្ករោគដោយមេរោគស៊ាំនឹងឱសថ អាចនឹងបន្សល់ឱ្យយើងនូវភាពពុំមានឱសថសម្រាប់ព្យាបាលនាពេលអនាគត។[១]

បើអ្នកមានចំណាប់អារម្មណ៍ និងចង់អានបន្ថែម នូវអ្វីដែលអ្នកអាចធ្វើបាន សូម ចុចត្រង់នេះ

ពាក្យទាក់ទង៖ ឱសថព្យាបាលមេរោគរបេង ឱសថព្យាបាលមេរោគគ្រុនចាញ់

សេចក្ដីយោង

[១] WHO (2015). “Worldwide country situation analysis: response to antimicrobial resistance. *WHO*

មេរោគស៊ាំឱសថអង់ទីប៊ីយោទិកច្រើនប្រភេទ (Superbug)
(នាម) ភាពធន់របស់បាក់តេរី ដែលស៊ាំនឹងឱសថអង់ទីប៊ីយោទិកច្រើនប្រភេទ

«ការគំរាមកំហែងរបស់មេរោគស៊ាំនឹងឱសថអង់ទីប៊ីយោទិកច្រើនប្រភេទ (superbug) គឺបណ្ដាលមកពីការប្រើប្រាស់ឱសថអង់ទីប៊ីយោទិកលើសកម្រិតក្នុងវិស័យវេជ្ជសាស្ត្រ។»

«ដើម្បីការពារអ្នកពីការបង្ករោគដោយមេរោគស៊ាំឱសថអង់ទីប៊ីយោទិកច្រើនប្រភេទ (superbug) សូមលាងដៃរបស់អ្នក។»

« Superbug អាចបណ្ដាលឱ្យអ្នកស្លាប់បាន ទោះបីជាអ្នកបានធ្វើតាមទំរង់ការវេជ្ជសាស្ត្រទូទៅធម្មតាក៏ដោយ។» [១]

«ប្រសិនបើយើងមិនធ្វើអ្វីពីឥឡូវនេះទេ មេរោគស៊ាំនឹងឱសថអង់ទីប៊ីយោទិកច្រើនប្រភេទ (superbugs) នឹងសម្លាប់យើងមុនការប្រែប្រួលអាកាសធាតុ។» [២]

ចំណុចគួរស្វែងយល់

កំណើននៃមេរោគស៊ាំឱសថ (superbugs)

ដោយផ្អែកលើប្រព័ន្ធផ្សព្វផ្សាយ ពាក្យ «មេរោគស៊ាំឱសថអង់ទីប៊ីយោទិកច្រើនប្រភេទ (superbug)» នេះ ត្រូវបានប្រើប្រាស់កាន់តែច្រើន ដើម្បីនិយាយអំពីភាពស៊ាំនឹងឱសថប្រឆាំងមេរោគ។ ពាក្យ «មេរោគស៊ាំឱសថអង់ទីប៊ីយោទិកច្រើនប្រភេទ (superbug)» បានមានវត្តមាននៅលើសារព័ត៌មានដ៏មានប្រជាប្រិយមួយ ក្រោយឆ្នាំ១៩៧០ ដែលបានពណ៌នាយ៉ាងស៊ីជំរៅពីការពុលអាហារដោយសារពួកមីក្រុប។[៣] បន្ទាប់មកពាក្យនេះបានវិវត្តទៅជាពាក្យប្រើដើម្បីបញ្ជាក់ពីបាក់តេរីដែលស៊ាំនឹងឱសថអង់ទីប៊ីយោទិកច្រើនប្រភេទ និងពិបាកព្យាបាល។

ប្រព័ន្ធផ្សព្វផ្សាយអាចឆ្លុះបញ្ចាំងពីទស្សនៈ និងអាកប្បកិរិយារបស់សាធារណជនទូទៅ។[៤] ឆ្នាំ១៩៩៦ ស្ថានីយ៍ទូរទស្សន៍ BBC’s Panorama របស់ចក្រភពអង់គ្លេស បាន

បង្កើតកម្មវិធីមួយស្តីអំពីភាពស៊ាំនឹងឱសថដែលឱ្យឈ្មោះថា «មេរោគស៊ាំឱសថអង់ទីប៊ីយោទិកច្រើនប្រភេទ (Superbugs)» ដែលផ្តោតលើការកើនឡើង នៃបាក់តេរីស៊ាំជាមួយនឹងឱសថ Vanconmycin ដែលមានឈ្មោះថា Enterococcus។ ប្រធានបទ «មេរោគស៊ាំនឹងឱសថអង់ទីប៊ីយោទិកច្រើនប្រភេទ (superbug)» នៅលើប្រព័ន្ធផ្សព្វផ្សាយបានក្លាយទៅជាប្រធានបទដែលត្រូវបានតាមដានយ៉ាងយកចិត្តទុកដាក់បំផុត។

ក្រោយមកទៀត ក្នុងឆ្នាំ២០០៥ ប្រធានបទ «មេរោគស៊ាំឱសថអង់ទីប៊ីយោទិកច្រើនប្រភេទ (superbug)» គឺផ្តោតលើមេរោគ MRSA វិញ។ វាក្លាយទៅជាប្រធានបទដ៏ចម្បងសម្រាប់ការប្រកួតប្រជែងរកសន្លឹកឆ្នោតរបស់គណបក្ស២ អំឡុងពេលបោះឆ្នោតជាតិ។ ទោះបីជាមានសារព័ត៌មាន និងប្រព័ន្ធផ្សព្វផ្សាយសង្គមមួយចំនួនបានយកប្រធានបទនេះមកបកស្រាយក្នុងកម្មវិធីរបស់ពួកគេ តែមានអ្នកអានមួយចំនួនបានយល់ច្រឡំពីបញ្ហា និងសកម្មភាពអាទិភាពនៅពេលនោះដែរ។

បច្ចុប្បន្ននេះ បញ្ហាចម្បងដែលមនុស្សមានការព្រួយបារម្ភពី «មេរោគស៊ាំឱសថអង់ទីប៊ីយោទិកច្រើនប្រភេទ (superbug)» គឺត្រូវដឹងពីវិធីប្រយុទ្ធប្រឆាំងនឹងបញ្ហានេះ។

បើអ្នកចង់ស្វែងយល់បន្ថែមអំពីរបៀបនៃការប្រយុទ្ធប្រឆាំងនឹងបញ្ហាមេរោគស៊ាំឱសថអង់ទីប៊ីយោទិកច្រើនប្រភេទ (superbug) ឬ ការស៊ាំឱសថច្រើនមុខ សូមអានបន្ថែមត្រង់ចំណុច «ការប្រើប្រាស់ឱសថអង់ទីប៊ីយោទិកមិនត្រឹមត្រូវ» «ចំណេះដឹងអំពីឱសថអង់ទីប៊ីយោទិក» «antibiotic footprint» និង «ការជ្រើសរើសឱសថអង់ទីប៊ីយោទិកត្រឹមត្រូវ (antibiotic stewardship)»។

សេចក្តីយោង

[១] Nuki P. & Gulland A. (2018). "Superbugs could render even the most routine procedures deadly, warns chief medical officer." *The Telegraph.*

[២] Armstrong S. (2017). "If we don't act now, superbugs will kill us before climate change does." *wired.co.uk.*

[៣] Mosher D. (2012). "What is a Superbug?" *livescience.com*

[៤] Reynolds L.A. and Tansey E.M. (2006). "Superbugs and Superdrugs: A History of MRSA." *The Wellcome Trust Centre for the History of Medicine at UCL.*

ដែលស៊ាំឱសថច្រើនប្រភេទ (MDR)

(គុណនាម) មានសមត្ថភាពក្នុងការបញ្ឈប់សកម្មភាពបំផ្លាញរបស់ឱសថប្រឆាំងនឹងមេរោគ (រួមមាន៖ ឱសថអង់ទីប៊ីយោទិក ឱសថប្រឆាំងពួកវីរុស ឱសថប្រឆាំងពួកផ្សិត និង ឱសថប្រឆាំងពួកប៉ារ៉ាស៊ីត)។

> «បាក់តេរីដែលស៊ាំនឹងឱសថច្រើនមុខគឺបង្កគ្រោះថ្នាក់ ហើយមានការគំរាមកំហែងលើសុខសាធារណៈ ដោយសារពួកវាមានភាពស៊ាំនឹងឱសថអង់ទីប៊ីយោទិកច្រើនប្រភេទ។»

> «របៀបនៃការព្យាបាលថ្មី ត្រូវប្រើរយៈពេលពី ៩ ទៅ ១១ខែ ដើម្បីព្យាបាលមេរោគរបេងស៊ាំឱសថច្រើនប្រភេទ(MDR)។»

ពាក្យស្រដៀង

ភាពស៊ាំនឹងឱសថច្រើនមុខ (MDR)

(នាម) សមត្ថភាពរបស់អតិសុខុមកាយ ក្នុងការបញ្ឈប់សកម្មភាពរបស់ឱសថប្រឆាំងនឹងមេរោគមកលើពួកវា។

> «ប៉ារ៉ាស៊ីតជំងឺគ្រុនចាញ់ អាចវិវត្តខ្លួនឱ្យស៊ាំនឹងឱសថច្រើនប្រភេទ ទៅនឹងការព្យាបាលជំងឺដោយឱសថខ្សែទី១យ៉ាងលឿន ប្រសិនបើអ្នកជំងឺមិន

> «ការកើនឡើងនៃការឆ្លងរាលដាលនិងភាពស៊ាំឱសថច្រើនមុខនៃអតិសុខុមកាយ ធ្វើឱ្យស្ថានភាពកាន់តែធ្ងន់ឡើង។»

ដែលស៊ាំឱសថស្ទើរគ្រប់មុខ (XDR)

(គុណនាម) ដែលជាសមត្ថភាពនៃអតិសុខុមកាយក្នុងការបញ្ឈប់សកម្មភាពរបស់ឱសថប្រឆាំងនឹងមេរោគភាគច្រើន មកលើវា។ នៅសល់តែឱសថប្រឆាំងមេរោគមួយឬពីរក្រុមប៉ុណ្ណោះដែលអាចនៅមានប្រសិទ្ធភាពមកលើវា។

ភាពស៊ាំឱសថគ្រប់មុខ (PDR)

(គុណនាម) ដែលជាសមត្ថភាពនៃអតិសុខុមកាយក្នុងការបញ្ឈប់សកម្មភាពរបស់ឱសថប្រឆាំងមេរោគគ្រប់ប្រភេទមកលើវា។ វាស៊ាំនឹងឱសថប្រឆាំងមេរោគគ្រប់ប្រភេទ។

ចំណុចគួរស្វែងយល់

ភាពស៊ាំនឹងឱសថច្រើនមុខ គឺជាបញ្ហាដែលបង្កឡើងដោយមនុស្ស

ស្ទើរគ្រប់មូលហេតុនៃភាពស៊ាំនឹងឱសថប្រឆាំងមេរោគច្រើនមុខគឺបង្កឡើងដោយមនុស្ស។ ឧទាហរណ៍៖ មេរោគរបេងដែលស៊ាំនឹងឱសថច្រើនមុខ (MDR TB) គឺកើតឡើងដោយការព្យាបាលដោយឱសថព្យាបាលរបេងមិនគ្រប់កម្រិត ឬមិនត្រឹមត្រូវ។[១] ដោយសាររយៈពេលព្យាបាលយូរ និងផលរំខាននៃឱសថ បានធ្វើឱ្យអ្នកជំងឺមិនបានអនុវត្តអនុសាសន៍នៃការព្យាបាល។ នៅពេលអ្នកជំងឺមានអារម្មណ៍ប្រសើរឡើង អ្នកជំងឺបានឈប់លេបឱសថ។ បាក់តេរីបង្កជំងឺរបេង នៅពុំទាន់បានត្រូវបានសម្លាប់ឱ្យអស់ពីក្នុងខ្លួនរបស់អ្នកជំងឺ នឹងវិវត្តខ្លួនឱ្យស៊ាំនឹងឱសថព្យាបាលជំងឺរបេងខ្សែទី១ ដែលអ្នកជំងឺបានប្រើរួច។ នៅពេលអ្នកជំងឺធ្លាក់ខ្លួនឈឺម្តងទៀត វាមិនគ្រាន់តែស៊ាំនឹងឱសថព្យាបាលជំងឺរបេងខ្សែទី១ប៉ុណ្ណោះទេ វាថែមទាំងមានលទ្ធភាពធ្វើការចម្លងយ៉ាងខ្លាំងក្លា និងអាចធ្វើឱ្យស្លាប់បានទៀតផង។

CRE (Carbapenem-resistant Enterobacteriaceae) សំដៅលើគ្រួសាររបស់បាក់តេរីដែលស៊ាំនឹងឱសថច្រើនមុខ រួមទាំងឱសថកាបាពៀណែម (Carbapenem)។ ពួកវាតែងធ្វើការវិវត្តខ្លួន ដូចនេះឱសថអង់ទីប៊ីយោទិកស្ទើរគ្រប់ប្រភេទទាំងអស់មិនអាចសម្លាប់វាបានទេ ហេតុនេះហើយវាត្រូវបានចាត់ចូលក្នុងក្រុមមេរោគដែលមានភាពស៊ាំនឹងឱសថច្រើនមុខ (superbugs)។ ឱសថកូលីស្ទីន (Colistin) គឺជាឱសថអង់ទីប៊ីយោទិកជម្រើសចុងក្រោយសម្រាប់ការព្យាបាល CRE និងការបង្ករោគដោយបាក់តេរី Gram **ក្រាម** អវិជ្ជមាន(-)ដែលស៊ាំនឹងឱសថច្រើនមុខ។ ការប្រើប្រាស់ឱសថអង់ទីប៊ីយោទិកលើសកម្រិតនៅក្នុងមន្ទីរពេទ្យនិងក្នុងសហគមន៍បាន ជម្រុញដល់ការលូតលាស់របស់បាក់តេរីដូច CRE ជាដើម។ បាក់តេរីដែលស៊ាំឱសថទាំងនេះរួមទាំង CRE អាចឆ្លងរាលដាលនិងបង្ករោគដល់មនុស្សជាច្រើន។ អ្នកគឺជាបុគ្គលដែលមានហានិភ័យខ្ពស់ពីការបង្ករោគដោយ CRE ប្រសិនបើអ្នកកំពុងស្នាក់នៅក្នុងមន្ទីរពេទ្យ ឬសម្រាកព្យាបាលរយៈពេលយូរ ឬបានប្រើប្រាស់ឱសថអង់ទីប៊ីយោទិក។ ជារឿយៗ ការបង្ករោគដោយ CRE បណ្តាលឱ្យស្លាប់បាន។

មេរោគ Acinetobacter ដែលស៊ាំឱសថច្រើនមុខ (MDR) គឺត្រូវបានស្គាល់ថាជាមេរោគដែលស៊ាំនឹងឱសថអង់ទីប៊ីយោទិកដ៏សំខាន់ នៅក្នុងវិស័យសុខាភិបាល។ ជាប្រវត្តិសាស្ត្រ ក្រុមឱសថ Carbapenem មានប្រសិទ្ធភាពល្អបំផុតសម្រាប់ការព្យាបាលការបង្ករោគដោយ Acinetobacter ដែលស៊ាំឱសថ

ច្រើនមុខ។ ទោះបីជាយ៉ាងក៏ដោយ ការប្រើប្រាស់ឱសថអង់ទីប៊ីយោទិកលើសកម្រិតនិងមិនត្រឹមត្រូវ រួមទាំង Carbapenems ផងនោះ ធ្វើឱ្យ Acinetobacter វិវត្តទៅជាស៊ាំឱសថ Carbapenems និងឆ្លងរាលដាល។ មេរោគ Acinetobacter ដែលស៊ាំឱសថច្រើនមុខ (MDR) អាចបណ្តាលឱ្យមានបង្ករោគធ្ងន់ និងពិបាកក្នុងការព្យាបាល។

ដើម្បីដោះស្រាយបញ្ហាភាពស៊ាំឱសថច្រើនមុខ (MDR) មន្ទីរពេទ្យត្រូវតែអនុវត្តនូវការសម្អាត ត្រូវប្រាកដថាមនុស្សគ្រប់គ្នាលាងដៃមុនពេលនិងក្រោយពេលប៉ះអ្នកជំងឺនិងបរិវេណជុំវិញអ្នកជំងឺ។ មន្ទីរពេទ្យត្រូវអនុវត្តនិងជម្រុញឱ្យមានកម្មវិធី ការជ្រើសរើសឱសថអង់ទីប៊ីយោទិកត្រឹមត្រូវ (stewardship program) ។ ប្រជាជននៅក្នុងសហគមន៍ ត្រូវតែលាងដៃ រក្សាអនាម័យខ្លួនប្រាណ និងបញ្ឈប់ប្រើប្រាស់ឱសថប្រឆាំងមេរោគលើសកម្រិតនិងមិនត្រឹមត្រូវ។

បើអ្នកចង់ស្វែងយល់បន្ថែមអំពីរបៀបនៃការប្រយុទ្ធប្រឆាំងនឹងបញ្ហាមេរោគស៊ាំឱសថអង់ទីប៊ីយោទិកច្រើនប្រភេទ (superbug) ឬការស៊ាំឱសថច្រើនមុខ សូមអានបន្ថែមត្រង់ចំណុច «ការប្រើប្រាស់ឱសថអង់ទីប៊ីយោទិកមិនត្រឹមត្រូវ» «ចំណេះដឹងអំពីឱសថអង់ទីប៊ីយោទិក» «antibiotic footprint» និង «ការជ្រើសរើសឱសថអង់ទីប៊ីយោទិកត្រឹមត្រូវ»។

ពាក្យទាក់ទង៖ ឱសថអង់ទីប៊ីយោទិក ភាពស៊ាំនឹងឱសថអង់ទីប៊ីយោទិក ការបង្ករោគដោយមេរោគស៊ាំឱសថ

សេចក្តីយោង

[១] Huber C. (2014). "The causes of multi-drug resistant tuberculosis." *The Borgen Project*

ជំពូក៣៖ ការប្រើប្រាស់ឱសថអង់ទីប៊ីយោទិក

ឱសថអង់ទីប៊ីយោទិកសម្រាប់បង្ការការបង្ករោគ

(នាម) ការអនុវត្តនៃការប្រើប្រាស់ឱសថអង់ទីប៊ីយោទិកសម្រាប់ការពារកុំឱ្យឆ្លងជំងឺ ឬការបង្ករោគ។

> “ឱសថអង់ទីប៊ីយោទិកសម្រាប់បង្ការការបង្ករោគ ធម្មតាប្រើនៅពេលវះកាត់ធំដែលអាចមានការប្រឈមខ្ពស់នឹងការបង្ករោគដោយសារតែបាក់តេរីចូលទៅក្នុងរាងកាយ ជាពិសេសចូលតាមរបួស។”

ពាក្យស្រដៀង

ឱសថអង់ទីប៊ីយោទិកសម្រាប់ការពារកុំឱ្យឆ្លងជំងឺ (MDR)

(នាម) ការអនុវត្តនៃការប្រើប្រាស់ឱសថអង់ទីប៊ីយោទិកសម្រាប់ការពារកុំឱ្យឆ្លងជំងឺ ឬការបង្ករោគ។

ចំណុចគួរស្វែងយល់

ហេតុអ្វីឱសថអង់ទីប៊ីយោទិកសម្រាប់បង្ការការបង្ករោគត្រូវបានប្រើប្រាស់លើមនុស្ស និងសត្វ?

កាលពីមុន ឱសថអង់ទីប៊ីយោទិកសម្រាប់បង្ការការបង្ករោគត្រូវបានប្រើប្រាស់លើមនុស្ស និងសត្វយ៉ាងទូលំទូលាយ។ បន្ទាប់ពីដាក់ឱ្យប្រើប្រាស់ឱសថប៉េនីស៊ីលីន (Penicillin) ក្នុងឆ្នាំ១៩២៨ វាបានបង្ហាញឱ្យឃើញថា ការប្រើប្រាស់ ឱសថអង់ទីប៊ីយោទិក អាចកាត់បន្ថយអត្រា នៃការបង្ករោគជាច្រើន នៅលើមុខរបួសវះកាត់។[១] កាលពីមុនឱសថសម្រាប់ បង្ការការបង្ករោគត្រូវបានចេញវេជ្ជបញ្ជាដោយខ្វះរបៀបរៀបរយ។ នៅពេលដែលការប្រើប្រាស់ឱសថអង់ទីប៊ីយោទិកកើនឡើង បញ្ហាភាពស៊ាំទៅនឹងឱសថអង់ទីប៊ីយោទិក និងការចម្លងរោគនៅក្នុងមន្ទីរពេទ្យដែលបណ្ដាលមកពីបាក់តេរីទាំងអស់នោះក៏បានលេចឡើងជាបញ្ហា។ នៅក្នុងផលិតផលបសុសត្វ កសិករប្រើប្រាស់ឱសថអង់ទីប៊ីយោទិកសម្រាប់បង្ការការបង្ករោគដើម្បីការពារសត្វរបស់ពួកគេពីការស្លាប់ ហើយលើសពីនេះទៅទៀតក្នុងប្រទេសខ្លះប្រើចំពោះសត្វដែលមានសុខភាពល្អដើម្បីពន្លឿនការលូតលាស់ផងដែរ។

កាលពី១០ឆ្នាំមុន ការប្រើប្រាស់ឱសថអង់ទីប៊ីយោទិកសម្រាប់បង្ការការបង្ករោគ មិនត្រូវបានប្រើប្រាស់ច្រើនដូចសព្វថ្ងៃនេះទេ។ នេះគឺដោយសារតែការកើនឡើងនៃភាពស៊ាំនឹងឱសថអង់ទីប៊ីយោទិក ការផ្លាស់ប្ដូរនៃបាក់តេរីដែលបង្ករោគ និងការវិវត្តនៃបច្ចេកវិទ្យាដែលអាចរកឃើញការបង្ករោគដោយសារបាក់តេរី។

នៅតែឃើញមាន គោលការណ៍ណែនាំផ្នែកវេជ្ជសាស្ត្របន្តណែនាំឱ្យមានការប្រើប្រាស់ឱសថអង់ទីប៊ីយោទិក មុនពេលធ្វើការវះកាត់ធំៗដែលមានការប្រឈមខ្ពស់នឹងការ

បង្ករោគពីបាក់តេរី។ ប៉ុន្តែ រយៈពេលនៃការប្រើប្រាស់ឱសថអង់ទីប៊ីយោទិក ដើម្បីបង្ការការបង្ករោគត្រូវបានកាត់បន្ថយយ៉ាងខ្លាំង ហើយមិនណែនាំឱ្យប្រើឱសថអង់ទីប៊ីយោទិក ក្នុងរយៈពេលវែង បន្ទាប់ពីធ្វើការវះកាត់រួចនោះទេ។ ក្នុងនោះដែរ បានឈប់ណែនាំឱ្យប្រើប្រាស់ឱសថអង់ទីប៊ីយោទិក ដើម្បីបង្ការការបង្ករោគលើទំរង់ការព្យាបាលធ្មេញ លុះត្រាតែអ្នកជំងឺមានជំងឺប្រើសបេះដូងសិប្បនិម្មិត ឬជំងឺខូចប្រើសបេះដូងជាដើម។

នៅឆ្នាំ២០១៧ អង្គការសុខភាពពិភពលោកបានផ្តល់អនុសាសន៍យ៉ាងតឹងរឹង លើការកាត់បន្ថយទូទៅនូវការប្រើប្រាស់ក្រុមឱសថអង់ទីប៊ីយោទិក ដែលមានសារៈសំខាន់ក្នុងផ្នែកវេជ្ជសាស្ត្រគ្រប់ប្រភេទ នៅក្នុងផលិតផលសាច់សត្វ ដោយរាប់បញ្ចូលទាំងការរឹតត្បិតការប្រើប្រាស់ឱសថអង់ទីប៊ីយោទិកទាំងនេះ សម្រាប់ពន្លឿនការលូតលាស់ និងការបង្ការការឆ្លងជំងឺដោយគ្មានការធ្វើរោគវិនិច្ឆ័យ។[២] សត្វដែលមានសុខភាពល្អ គួរទទួលបាននូវឱសថអង់ទីប៊ីយោទិកសម្រាប់បង្ការការបង្ករោគ ប្រសិនបើសត្វណាមួយនៅក្នុងក្រោលតែមួយ ហ្វូង ឬក្រុមសត្វដូចគ្នា ត្រូវបានគេធ្វើរោគវិនិច្ឆ័យឃើញថាមានការបង្ករោគដោយបាក់តេរី។

វាគួរឱ្យកត់សំគាល់ដែលថា បណ្តាប្រទេសជាច្រើនកំពុងលើកកម្ពស់យុទ្ធនាការ ដើម្បីបញ្ឈប់ការប្រើប្រាស់ឱសថអង់ទីប៊ីយោទិក សម្រាប់ពន្លឿនការលូតលាស់របស់សត្វ ដោយកសិករអាចនឹងងាកមកប្រើប្រាស់ឱសថអង់ទីប៊ីយោទិកសម្រាប់បង្ការការបង្ករោគជំនួសវិញ។ បន្ទាប់មក បរិមាណនៃការប្រើប្រាស់ឱសថអង់ទីប៊ីយោទិកសរុបនៅក្នុងផ្នែកបសុសត្វ អាចនឹងមានស្ថេរភាព ឬក៏មានការកើនឡើងជាងមុន។[៣] ដូច្នេះហើយ វាមានសារៈសំខាន់ណាស់ក្នុងការអនុវត្តតាមការណែនាំរបស់អង្គការសុខភាពពិភពលោក ដើម្បីរឹតបន្តឹងការប្រើប្រាស់ឱសថអង់ទីប៊ីយោទិកសម្រាប់បង្ការការបង្ករោគដោយគ្មានការធ្វើរោគវិនិច្ឆ័យ។

ជម្រើសផ្សេងទៀតដើម្បីជៀសពីការប្រើឱសថអង់ទីប៊ីយោទិកសម្រាប់ការបង្ការការបង្ករោគលើសត្វ រួមមានការថែរក្សាអនាម័យឱ្យបានល្អ ការចាក់វ៉ាក់សាំងបង្ការ ការផ្លាស់ប្តូរជំរក និងបែបបទនៃការចិញ្ចឹមសត្វ។

ពាក្យទាក់ទង៖ ឱសថអង់ទីប៊ីយោទិក ចំណីសត្វដែលមានផ្ទុកសារធាតុឱសថអង់ទីប៊ីយោទិក

សេចក្តីយោង

[1] Westerman E.L. (1984). “Antibiotic prophylaxis in surgery: Historical background, rationale, and relationship to prospective payment.” *AJIC.* 12(6); 339-343. doi: 10.1016/0196-6553(84)90007-5

[2] WHO (2017). “Stop using antibiotics in heathy animals to prevent the spread of antibiotic resistance”. *WHO.*

[3] Mevius D., Heederik D. (2014). “Reduction of antibiotic use in animals “let’s go Dutch.” *J. Verbr.Lebensm.* 2014(9); 177-181. doi: 10.1007/s00003-014-0874-z

ដែលទិញ ឬលក់ដោយគ្មានវេជ្ជបញ្ជា (OTC)

(គុណនាម) ដែលទិញ ឬលក់វត្ថុដោយគ្មានការត្រួតពិនិត្យ។

“ការទិញ ឬលក់ឱសថដោយគ្មានវេជ្ជបញ្ជា គឺត្រូវបានគេស្គាល់ថាជាឱសថដែលមិនត្រូវការវេជ្ជបញ្ជា។ ពាក្យទាំងនោះសំដៅទៅលើ ឱសថទាំងឡាយណាដែលអ្នកអាចទិញបានដោយមិនចាំបាច់មានវេជ្ជបញ្ជា។”

“នៅប្រទេសអភិវឌ្ឍ អ្នកមិនអាចទិញឱសថអង់ទីប៊ីយោទិកដោយគ្មានវេជ្ជបញ្ជាបានឡើយ។ ដោយឡែក នៅប្រទេសកំពុងអភិវឌ្ឍជាច្រើនទៀត អ្នកអាចទិញឱសថអង់ទីប៊ីយោទិកដោយគ្មានវេជ្ជបញ្ជាបាននៅតាម ឱសថស្ថាន ឬកន្លែងលក់គ្រឿងទេស។”

“ការដែលអាចទិញឱសថអង់ទីប៊ីយោទិកដោយគ្មានវេជ្ជបញ្ជា ប្រហែលជាយន្តការមួយដ៏សំខាន់សម្រាប់មនុស្សដែលត្រូវការវា។ ប៉ុន្តែការប្រើប្រាស់ឱសថអង់ទីប៊ីយោទិកដោយគ្មានវេជ្ជបញ្ជាច្រើនពេកចំពោះអ្នកមិនត្រូវការវា គឺជាកង្វល់ដ៏ធំមួយ។”

ចំណុចគួរស្វែងយល់

គ្រោះថ្នាក់នៃការប្រើប្រាស់ឱសថអង់ទីប៊ីយោទិកដោយគ្មានវេជ្ជបញ្ជា

ការប្រើប្រាស់ឱសថដោយខ្លួនឯងអាចបង្កឱ្យមានគ្រោះថ្នាក់ដល់អ្នកដែលមិនដឹងពីផលរំខានរបស់វា និងផលប៉ះពាល់ដែល បណ្តាលមកពីកាប្រើប្រាស់លើសកម្រិត។ នៅបណ្តាប្រទេសជាច្រើន ឱសថដែលមិនចាំបាច់មានវេជ្ជបញ្ជាត្រូវបានជ្រើសរើស ត្រួតពិនិត្យដោយភ្នាក់ងារនិយ័តករ ដើម្បីធានាថា ពួកគេលេបដោយសុវត្ថិភាព និងមានប្រសិទ្ធភាព នៅពេលប្រើដោយគ្មានការថែទាំពីគ្រូពេទ្យ។ ឧទាហរណ៍ ឱសថប៉ារ៉ាសេតាមុល(Paracetamol) អាចទិញដោយមិនចាំបាច់មានវេជ្ជបញ្ជាបានទូទាំងពិភពលោក។ ទោះជាយ៉ាងណាក៏ដោយ ការប្រើឱសថប៉ារ៉ាសេតាមុល (Paracetamol) លើសកម្រិតអាចសម្លាប់យើងបាន ហើយ ប្រទេសមួយចំនួនក៏បានកំណត់ចំនួនគ្រាប់ឱសថដែលអាចលក់បានផងដែរ។

ឱសថអង់ទីប៊ីយោទិក ត្រូវបានលក់ដោយគ្មានវេជ្ជបញ្ជាស្ទើរគ្រប់ទីកន្លែងនៅពាសពេញពិភពលោក ហើយវាកំពុងជំរុញឱ្យមានបញ្ហាភាពស៊ាំនឹងឱសថអង់ទីប៊ីយោទិក។ ការប្រើប្រាស់ឱសថអង់ទីប៊ីយោទិក ដែលគ្មានវេជ្ជបញ្ជាភាគច្រើន គឺប្រើប្រាស់មិនត្រឹមត្រូវ ព្រោះវាត្រូវបានគេប្រើសម្រាប់ជំងឺដែលមិនមែនបង្កឡើងដោយបាក់តេរី។[១] ឱសថត្រូវបានចែកចាយដល់អ្នកជំងឺ ដោយមិនយល់ច្បាស់ថា តើអ្នកជំងឺប្រតិកម្មនឹងឱសថ ឬក៏អត់។ ជាទូទៅ រយៈពេលនៃការប្រើឱសថអង់ទីប៊ីយោទិក ខ្លីជាងរយៈពេលដែលវាគួរតែប្រើ ហើយកម្រិតប្រើប្រាស់របស់ឱសថអង់ទីប៊ីយោទិក ក៏តិចជាងកម្រិតស្តង់ដាផងដែរ។

ភាពងាយស្រួលក្នុងការទទួលបាននូវឱសថអង់ទីប៊ីយោទិកជាមួយការខ្វះចំណេះដឹងទាក់ទងនឹងឱសថអង់ទីប៊ីយោទិកបានរួមបញ្ចូលគ្នាបង្កើតជាវដ្តនៃការប្រើប្រាស់លើសកម្រិតដែលផ្តល់ផលអាក្រក់។ ការប្រើប្រាស់លើសកម្រិតបែបនេះបានជំរុញឱ្យមានភាពស៊ាំនឹងឱសថប្រឆាំងមេរោគ។ ជាការពិតណាស់ បាក់តេរីដែលស៊ាំនឹងឱសថប្រឆាំងមេរោគជាទូទៅកើតនៅក្នុងសហគមន៍ដែលប្រើឱសថអង់ទីប៊ីយោទិកញឹកញាប់ដោយគ្មានវេជ្ជបញ្ជា។[១]

ការលក់ ឬទិញឱសថអង់ទីប៊ីយោទិកដោយគ្មានវេជ្ជបញ្ជានៅតែមាន ភាគច្រើននៅក្នុងប្រទេសកំពុងអភិវឌ្ឍ ព្រោះវាមានសារៈសំខាន់ចំពោះអ្នកដែលត្រូវការឱសថអង់ទីប៊ីយោទិក ។ ប្រសិនបើ ឱសថអង់ទីប៊ីយោទិក ត្រូវបានគេឈប់ឱ្យលក់ដោយគ្មានវេជ្ជបញ្ជា វានៅតែមិនច្បាស់លាស់ចំពោះអ្នកបង្កើតច្បាប់ថា តើធនធានដែលត្រូវប្រើដើម្បី

រៀបចំប្រព័ន្ធចេញវេជ្ជបញ្ជា និងការលើកកម្ពស់ការទទួលបាននូវសេវាថែទាំសុខភាពឱ្យមានកម្រិតទាបជាង ការខាតបង់ដែលបណ្តាលមកពីការកើនឡើងនៃភាពស៊ាំនឹងឱសថអង់ទីប៊ីយោទិកនៅក្នុងប្រទេស។ លើសពីនេះទៅទៀត ទស្សនៈសាធារណជន ឥរិយាបថ និងការយល់ច្រឡំអំពីឱសថអង់ទីប៊ីយោទិក អាចរាំងស្ទះដល់ការផ្លាស់ប្តូរនេះ។

ប្រទេសម៉ាឡេស៊ី ជាប្រទេសកំពុងអភិវឌ្ឍមួយដែលហាមឃាត់ការលក់ ឬទិញឱសថអង់ទីប៊ីយោទិកដោយគ្មានវេជ្ជបញ្ជា។[២] នៅក្នុងច្បាប់ស្តីពីការគ្រប់គ្រងសារធាតុពុល នៃប្រទេសម៉ាឡេស៊ី ការទិញឱសថអង់ទីប៊ីយោទិក តម្រូវឱ្យមានវេជ្ជបញ្ជាពីគ្រូពេទ្យ។ ទោះជាយ៉ាងណាក៏ដោយ គេបានសង្កេតឃើញថានៅបណ្តាលប្រទេសមួយចំនួនមានច្បាប់ទប់ស្កាត់ការចែកចាយប្រើឱសថអង់ទីប៊ីយោទិកដោយគ្មានវេជ្ជបញ្ជា ប៉ុន្តែមិនត្រូវបានអនុវត្តនៅក្នុងសហគមន៍ទេ។

នៅប្រទេសម៉ាឡេស៊ី ទោះបីជាមានការទប់ស្កាត់ការលក់ ឬទិញឱសថអង់ទីប៊ីយោទិកដែលគ្មានវេជ្ជបញ្ជាក៏ដោយ ប៉ុន្តែអត្រានៃការផ្តល់ឱសថអង់ទីប៊ីយោទិកដោយមានវេជ្ជបញ្ជានៅតែមានកម្រិតខ្ពស់នៅក្នុងមន្ទីរពេទ្យរដ្ឋ និងឯកជន។ [២] នេះបានបង្ហាញឱ្យឃើញថា ជំហានបន្ទាប់ដើម្បីកាត់បន្ថយការប្រើឱសថអង់ទីប៊ីយោទិកមិនត្រឹមត្រូវ រួមមាន ការមិនលក់ ឬទិញឱសថអង់ទីប៊ីយោទិកដោយគ្មានវេជ្ជបញ្ជា និងតម្រូវឱ្យមានការផ្តល់ឱសថអង់ទីប៊ីយោទិកត្រឹមត្រូវពីវេជ្ជបណ្ឌិតផងដែរ។

ពាក្យទាក់ទង៖ ផ្លាស្មាយផម្មតា ការបង្ករោគ ជំងឺរាក ការពុលចំណីអាហារ

សេចក្តីយោង

[1] Morgan D.J., Okeke. I.N. et al. (2011). “Non-prescription antimicrobial use worldwide: a systematic review.” *The Lancet Infectious Disease.* 11(9); 682-701. doi: 10.1016/S1473-3099(11)70054-8

[2] Rahman N.A.B., Teng C.L., and Sivasampu A. (2016). “Antibiotic prescribing in public and private practices: a cross-sectional study in primary care clinics in Malaysia.” *BMC infectious Disease.* 16(208). doi: 10.1186/s12879-016-1530-2

ការប្រើប្រាស់ឱសថដែលសមស្រប (RDU)

(នាម) សកម្មភាពនៃការប្រើប្រាស់ឱសថដែលត្រឹមត្រូវទៅតាមរោគវិនិច្ឆ័យរបស់អ្នកជំងឺដូចជា កម្រិតឱសថត្រឹមត្រូវ រយៈពេលនៃការផ្តល់ឱសថត្រឹមត្រូវ និងមានតម្លៃទាបដល់សហគមន៍។

> "ការប្រើប្រាស់ឱសថដែលសមស្របអាចជួយបុគ្គលគ្រប់រូបកាត់បន្ថយការចំណាយលើការប្រើប្រាស់ឱសថ និងទទួលបានការព្យាបាលត្រឹមត្រូវ ដែលអាចរក្សាបាននូវនិរន្តរភាព នៃប្រសិទ្ធភាពឱសថអង់ទីប៊ីយោទិក។"

ចំណុចគួរស្វែងយល់

ហេតុអ្វីបានជាយើងប្រើប្រាស់ឱសថដែលមិនសមស្រប?

យោងតាមអង្គការសុខភាពពិភពលោក ឱសថប្រមាណជា៥០ភាគរយ បានផ្តល់ឱ្យតាមវេជ្ជបញ្ជា ចែកចាយ និងលក់មិនត្រឹមត្រូវដោយរួមបញ្ចូលទាំងអ្នកជំងឺដែលលេបឱសថមិនត្រឹមត្រូវផងដែរ។[១] លើសពីនេះទៅទៀត មួយភាគបីនៃប្រជាជនសរុប មិនទទួលបាននូវឱសថជាមូលដ្ឋាន។ យោងទៅតាមគោលការណ៍ណែនាំរបស់អង្គការសុខភាពពិភពលោក ការប្រើប្រាស់ឱសថមិនសមស្របដែលកើតមានញឹកញាប់មានដូចខាងក្រោម៖

- អ្នកជំងឺប្រើឱសថច្រើនមុខ
- ការប្រើឱសថប្រឆាំងមេរោគមិនបានត្រឹមត្រូវ ដែលមិនមែនបង្ករោគដោយបាក់តេរី និងកម្រិតប្រើមិនត្រឹមត្រូវ
- ការប្រើលើសកម្រិតនៃឱសថចាក់ នៅពេលដែលឱសថលេបសមស្របជាង
- ការប្រើឱសថដោយខ្លួនឯងមិនសមស្រប
- វេជ្ជបណ្ឌិតមិនបានចេញវេជ្ជបញ្ជាសមស្របទៅតាមតាមគោលការណ៍ណែនាំក្នុងការព្យាបាល

ការប្រើប្រាស់ឱសថមិនសមស្របអាចនាំឱ្យជួបបញ្ហាធ្ងន់ធ្ងររហូតដល់ស្លាប់ ជាពិសេសចំពោះការបង្ករោគលើកូនក្មេង និងអ្នកជំងឺរ៉ាំរ៉ៃ។ ជំងឺរ៉ាំរ៉ៃមួយចំនួនទៀតដែលប៉ះពាល់ដោយសារការប្រើប្រាស់ឱសថមិនបានត្រឹមត្រូវមានដូចជា ជំងឺលើសសំពាធឈាម ជំងឺទឹកនោមផ្អែម ជំងឺឆ្កួតជ្រូក និងជំងឺផ្លូវចិត្តជាដើម។ ការប្រើប្រាស់ឱសថមិនបានសមស្រប និងប្រើលើសកម្រិត គឺជាការខ្ជះខ្ជាយធនធាន ជាញឹកញាប់ធ្វើឱ្យអ្នកជំងឺចំណាយច្រើន ហើយបណ្តាលឱ្យមានផលប៉ះពាល់យ៉ាងខ្លាំងដល់អ្នកជំងឺ ក្នុងលក្ខខណ្ឌដែលលទ្ធផលអ្នកជំងឺមិនសូវល្អ និងផលអាក្រក់នៃប្រតិកម្មឱសថ។

ការប្រើប្រាស់ឱសថមិនសមស្រប ឬការប្រើឱសថប្រឆាំងមេរោគលើសកម្រិត កំពុងតែបណ្ដាលឱ្យមានការកើនឡើងនៃភាពស៊ាំនឹងឱសថប្រឆាំងមេរោគ។ ការប្រើប្រាស់ឱសថអង់ទីប៊ីយោទិកមិនបានត្រឹមត្រូវ អាចជំរុញដល់តម្រូវការដែលមិនត្រឹមត្រូវ ហើយនាំឱ្យមានការកាត់បន្ថយការទៅរកកន្លែងថែទាំសុខភាពដែលមានអាជ្ញាប័ណ្ណ និងបាត់បង់ទំនុកចិត្តពីអ្នកជំងឺនៅក្នុងប្រព័ន្ធសុខាភិបាល។ បន្ទាប់មក នេះអាចនាំឱ្យមានវដ្តនៃការទិញឱសថអង់ទីប៊ីយោទិកដោយគ្មានវេជ្ជបញ្ជា និងទាមទារឱ្យមានឱសថអង់ទីប៊ីយោទិក ដែល "ខ្លាំង" "ខ្លាំងជាង" ឬ "ខ្លាំងបំផុត" ពីឱសថស្ថាន ឬកន្លែងថែទាំសុខភាព។

ដើម្បីបញ្ឈប់ការប្រើឱសថមិនបានសមស្រប គោលនយោបាយស្នូលទាំងអស់ត្រូវតែអនុវត្ត ដើម្បីលើកកម្ពស់ការប្រើឱសថឱ្យបានសមស្រប។ នេះរួមបញ្ចូលទាំងអស់ តែមិនកំណត់ចំពោះស្ថាប័នជាតិដែលសម្របសម្រួលគោលការណ៍នៃការប្រើប្រាស់ឱសថ គោលការណ៍វេជ្ជសាស្ត្រ ព័ត៌មានឯករាជ្យអំពីឱសថ និងការអប់រំសាធារណជនអំពីឱសថ។

ពាក្យទាក់ទង៖ ចំណេះដឹងអំពីឱសថអង់ទីប៊ីយោទិក ការជ្រើសរើសឱសថអង់ទីប៊ីយោទិកបានត្រឹមត្រូវ

សេចក្ដីយោង

[1] WHO (2002). “Promoting Rational Use of Medicines: Core Components”. *WHO*

ជំពូក៤៖ ឱសថអង់ទីប៊ីយោទិកប្រើក្នុងផ្ទៃកបសុសត្វ

ដែលផ្ដល់ចំណីសត្វមានផ្ទុកសារធាតុឱសថអង់ទីប៊ីយោទិក *(គុណនាម)* ដែលពណ៌នាអំពីសត្វ ឬសាច់សត្វ រាល់ពេលដែលត្រូវបានគេផ្ដល់ឱសថអង់ទីប៊ីយោទិក តាមរយៈ អាហារ ឬទឹក ក្នុងដំណាក់កាលជីវិតរបស់វា។ ពាក្យនេះត្រូវបានប្រើញឹកញាប់បំផុតដើម្បីពណ៌នាអំពីការប្រើទៀងទាត់នៃឱសថអង់ទីប៊ីយោទិក ចំពោះសត្វដែលមានសុខភាពល្អ ក្នុងគោលបំណងណាមួយ។

> “លាមកដែលចេញពីសត្វស៊ីចំណីមានផ្ទុកឱសថអង់ទីប៊ីយោទិក អាចនឹងមានផ្ទុកសារធាតុឱសថអង់ទីប៊ីយោទិក និងបាក់តេរីដែលស៊ាំនឹងឱសថអង់ទីប៊ីយោទិក។”

> “ធម្មតាសាច់វេចខ្ចប់ជាច្រើនដែលយើងបរិភោគជាសត្វដែលស៊ីចំណីមានផ្ទុកសារធាតុឱសថអង់ទីប៊ីយោទិក។ ឱសថអង់ទីប៊ីយោទិក ត្រូវបានលាយក្នុងការផលិតចំណី ដើម្បីឱ្យសត្វលូតលាស់លឿនឆាប់ធំ និងការពារការបង្ករោគផ្សេងៗ។” [១]

ចំណុចគួរស្វែងយល់

តើយើងគួរតែព្រួយបារម្ភចំពោះការប្រើប្រាស់ឱសថអង់ទីប៊ីយោទិក ក្នុងការចិញ្ចឹមសត្វដែរឬទេ?

ជារៀងរាល់ថ្ងៃ នៅទូទាំងពិភពលោក ឱសថអង់ទីប៊ីយោទិកផ្ដល់ឱ្យសត្វជាច្រើនដូចជា គោ ក្របី មាន់ ជ្រូក ត្រី និងបង្គា។ [២] កសិករប្រើឱសថអង់ទីប៊ីយោទិកសម្រាប់ពន្លឿនការលូតលាស់ ការបង្ការការបង្ករោគ ឬការព្យាបាល។ ការប្រើឱសថអង់ទីប៊ីយោទិក ដើម្បីពន្លឿនការលូតលាស់ ត្រូវបានហាមឃាត់នៅទូទាំងពិភពលោក។ ទោះបីជាយ៉ាងណាក៏ដោយ បរិមាណឱសថអង់ទីប៊ីយោទិក ដែលត្រូវបានប្រើលើសត្វសរុប មិនត្រូវបានគេដឹងឡើយ ហើយប្រហែលជាមានការកើនឡើង ដោយសារតម្រូវការអាហារមានប្រភពពីសត្វក៏កើនឡើងផងដែរ។

គេបានប៉ាន់ប្រមាណថា ឱសថប្រឆាំងមេរោគប្រហែល ២០០ ០០០ ទៅ ២៥០ ០០០តោន កំពុងត្រូវបានផលិត និងប្រើប្រាស់ជារៀងរាល់ឆ្នាំនៅទូទាំងពិភពលោក។[២] ប្រមាណជា៧០%នៃឱសថប្រឆាំងមេរោគត្រូវបានប្រើប្រាស់លើសត្វ និង៣០%ទៀតលើមនុស្ស។ ឱសថអង់ទីប៊ីយោទិកដែលបានប្រើប្រាស់ដោយមនុស្ស និងសត្វភាគច្រើនត្រូវបានបញ្ចេញចោលតាមរយៈ ទឹកនោម និងលាមក ហើយហូរចូលទៅក្នុងប្រព័ន្ធលូទឹកស្អុយ និងបំពុល

ដល់បរិស្ថាន។ ក្រោយការប៉ះពាល់នឹងសារធាតុឱសថអង់ទីប៊ីយោទិក បាក់តេរីដែលរស់នៅក្នុងខ្លួនមនុស្ស និងសត្វអាចវិវត្តទៅជាស៊ាំនឹងឱសថអង់ទីប៊ីយោទិកផងដែរ ហើយបាក់តេរីទាំងនោះអាចចម្លងទៅដល់មនុស្សដទៃទៀត បរិស្ថាន និងបង្ក ឱ្យមានការឆ្លងរោគ និងស្លាប់ (រូបភាពទី១)។

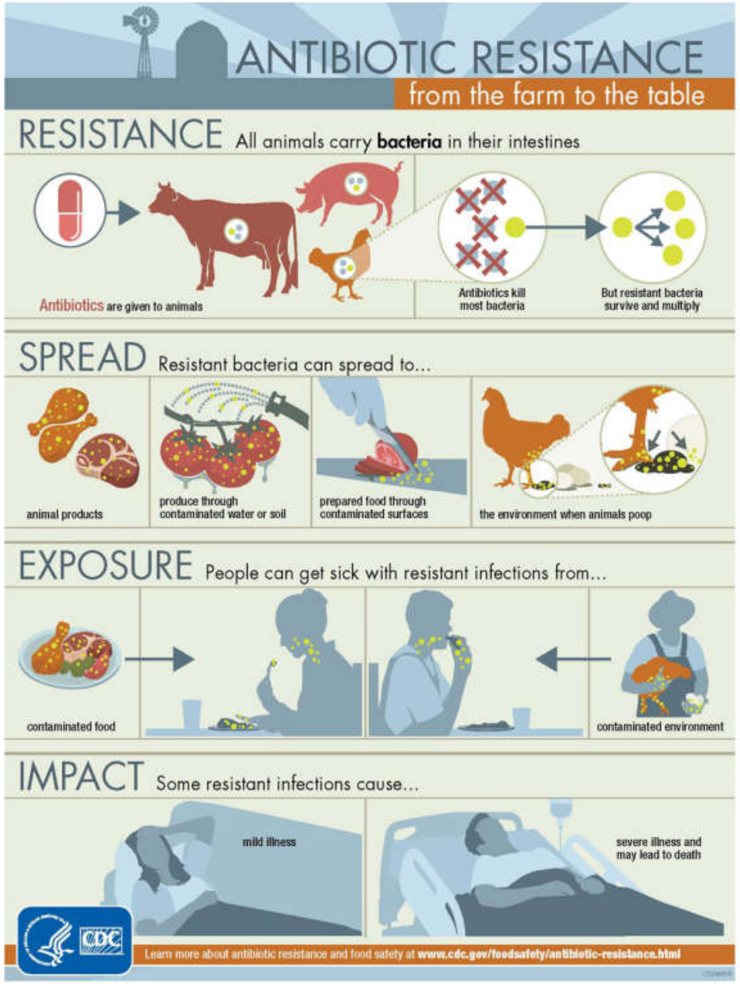

រូបភាពទី១៖ ការស៊ាំនឹងឱសថអង់ទីប៊ីយោទិក៖ ពីកសិដ្ឋានទៅកាន់តុអាហារ។ [៤]

វាត្រឹមត្រូវណាស់ក្នុងការកត់សំគាល់ថា មានសុវត្ថិភាព ក្នុងការបរិភោគសាច់សត្វដែលស៊ីចំណីមានផ្ទុកសារធាតុ ឱសថអង់ទីប៊ីយោទិក ដែលត្រូវបានចិញ្ចឹមក្នុងកសិដ្ឋានដែលមានស្តង់ដាល្អត្រឹមត្រូវ។ នេះដោយសារតែសត្វដែលមកពីកសិដ្ឋានទាំងអស់នោះមិនត្រូវបានផ្តល់ចំណីមានផ្ទុកសារធាតុឱសថអង់ទីប៊ីយោទិក ក្នុងអំឡុងពេល១០ទៅ២០ថ្ងៃចុះក្រោយនៃជិវិត ដើម្បីឱ្យប្រាកដថាគ្មានសារធាតុឱសថអង់ទីប៊ីយោទិកនៅសេសសល់ក្នុងសាច់ទៀតទេ។ គួរបញ្ជាក់ផងដែរថា ការកែច្នៃសាច់ត្រូវតែស្អាត ដូច្នេះមិនមានបាក់តេរីនៅសល់លើសាច់នោះទេ។

លើសពីនេះទៀត ការប្រើប្រាស់ឱសថអង់ទីប៊ីយោទិក កាត់បន្ថយអត្រាការស្លាប់របស់សត្វពីជំងឺឆ្លង ក៏ដូចជាកាត់បន្ថយការរីករាលដាលនៃជំងឺទៅមនុស្ស និងសត្វដទៃទៀត។ សត្វដែលឆ្លងរោគដែលគ្មានចេញរោគសញ្ញាអាចបណ្តាលឱ្យឆ្លងជំងឺដល់មនុស្សតាមរយៈអាហារ។ អង្គការសុខភាពពិភពលោកកំពុងតែណែនាំឱ្យកសិករ និងឧស្សាហកម្មចំណីអាហារឱ្យឈប់ប្រើឱសថអង់ទីប៊ីយោទិកជាប្រចាំ ដើម្បីពន្លឿនការលូតលាស់ និងបង្ការជំងឺលើសត្វដែលមានសុខភាពល្អ។ [៥] សត្វដែលមានសុខភាពល្អគួរ

តែទទួលបានឱសថអង់ទីប៊ីយោទិក ដើម្បីការពារការបង្ករោគ ប្រសិនបើសត្វណាមួយនៅក្នុងចំណោមសត្វដទៃទៀតនៅក្នុងក្រោល ហ្វូង ឬក្រុមសត្វដូចគ្នា ត្រូវបានគេធ្វើរោគវិនិច្ឆ័យឃើញថាមានការបង្ករោគដោយបាក់តេរី។ ដូច្នេះការប្រើប្រាស់ឱសថអង់ទីប៊ីយោទិក ចំពោះការកែច្នៃអាហារពីសត្វនៅតែមានសារៈសំខាន់ក្នុងឧស្សាហកម្មចិញ្ចឹមសត្វ និងការលុបបំបាត់ទាំងស្រុងអាចនឹងបណ្តាលឱ្យមានបញ្ហាជាច្រើន។

សរុបមក យើងគួរតែយកចិត្តទុកដាក់អំពីការប្រើប្រាស់ឱសថអង់ទីប៊ីយោទិកលើសត្វ ហើយយ៉ាងហោចណាស់យើងគួរតែកាត់បន្ថយការប្រើប្រាស់ឱសថអង់ទីប៊ីយោទិកលើមនុស្ស និងសត្វឱ្យនៅសល់កម្រិតទាបបំផុត។

សេចក្តីយោង

[1] Arsenault C. (2015). "A huge spike in antibiotics-fed livestock is bringing the superbug epidemic even faster than feared". *Businessinsider.com*

[2] Grace Communication Foundation (2018). "Antibiotics". *Sustainabletable.org*

[3] O'Neill J. (2015). "Antimicrobials in agriculture and the environment: reducing unnecessary use and waste." *Amr-review.org.*

[4] CDC (2013). "From farm to table". *Cdc.gov*

[5] WHO (2017). "Stop using antibiotics in healthy animals to prevent the spread of antibiotic resistance". *Who.int*

សារធាតុដែលគ្មានផ្ទុកឱសថអង់ទីប៊ីយោទិក

(គុណនាម) ដែលគ្មានផ្ទុកសារធាតុឱសថអង់ទីប៊ីយោទិកជាពិសេសសម្រាប់ផលិតផលសាច់សត្វ។

"ពាក្យ 'សរីរាង្គ' 'គ្មានផ្ទុកធាតុឱសថអង់ទីប៊ីយោទិក' 'គ្មានការកែប្រែហ្សែន' ត្រូវការបញ្ជាក់ឱ្យច្បាស់លាស់។"

"សាច់វេចខ្ចប់ជាច្រើនដែលយើងបរិភោគធម្មតាបានមកពីសត្វដែលផ្តល់ចំណីដែលមានផ្ទុកសារធាតុឱសថអង់ទីប៊ីយោទិក។ ទោះបីជាយ៉ាងណាក៏ដោយ សត្វទាំងអស់នោះមិនត្រូវបានផ្តល់ចំណីដែលមានផ្ទុកសារធាតុឱសថអង់ទីប៊ីយោទិក ក្នុងអំឡុងពេលពីរសប្តាហ៍ចុងក្រោយឡើយ។ ដូច្នេះសាច់សត្វគឺគ្មានផ្ទុកសារធាតុឱសថអង់ទីប៊ីយោទិកទេ។"

"មិនមានស្តង់ដាពិភពលោក ឬវិញ្ញាបនបត្រសម្រាប់ពាក្យ ឬស្លាកសញ្ញា 'គ្មានផ្ទុកសារធាតុឱសថអង់ទីប៊ីយោទិក' នោះទេ។"

ចំណុចគួរស្វែងយល់

សាច់ដែលមានស្លាកថា “គ្មានសារធាតុឱសថអង់ទីប៊ីយោទិក” គឺកំពុងធ្វើអោយការយល់ច្រឡំ

សាច់សត្វ ឬផលិតផលសាច់សត្វដែលបានដាក់ស្លាក ‘គ្មានសារធាតុឱសថអង់ទីប៊ីយោទិក’ គឺជម្មតាមិនមានផ្ទុក ឬយ៉ាងហោចណាស់រកមិនឃើញនូវសារធាតុឱសថអង់ទីប៊ីយោទិក ។ អតិថិជនអាចនឹងជឿខុសថា សាច់សត្វដែលបានបិទស្លាកគ្មានសារធាតុឱសថអង់ទីប៊ីយោទិក ត្រូវបានយកមកពីសត្វដែលចិញ្ចឹមដោយគ្មានផ្តល់ឱសថអង់ទីប៊ីយោទិក។

នៅប្រទេសអភិវឌ្ឍន៍ ការប្រើប្រាស់ឱសថអង់ទីប៊ីយោទិកទាំងអស់ក្នុងកសិដ្ឋានបានកំណត់យ៉ាងតឹងរឹង និងមានរយៈពេលកំណត់មិនឱ្យឱសថអង់ទីប៊ីយោទិក គឺត្រូវបានបង្កើតឡើងដើម្បីជៀសវាងពីការសេសសល់នៃសារធាតុឱសថអង់ទីប៊ីយោទិកនៅក្នុងផលិតផលសាច់ និងទឹកដោះ។ នៅសហរដ្ឋអាមេរិក ពាក្យ ‘គ្មានសារធាតុឱសថអង់ទីប៊ីយោទិក’ មិនត្រូវបានអនុញ្ញាតឱ្យដាក់ស្លាកលើផលិតផលសាច់ ឬបសុបក្សីទេ។[១] ទោះបីជាយ៉ាងណាក៏ដោយ ពាក្យ ‘គ្មានសារធាតុឱសថអង់ទីប៊ីយោទិក’ ត្រូវបានអនុញ្ញាតឱ្យដាក់ស្លាកលើផលិតផលដែលធ្វើពីទឹកដោះគោដូចជា លើប្រអប់ទឹកដោះគោ ដែលត្រូវបានកំណត់ដោយរដ្ឋបាលចំណីអាហារ និងឱសថ (FDA)។ រដ្ឋបាលចំណីអាហារ និងឱសថមិនបានការកំណត់ទាក់ទងនឹងនិយមន័យនៃពាក្យ ‘គ្មានសារធាតុឱសថអង់ទីប៊ីយោទិក’ ទេ ប៉ុន្តែគេរំពឹងថា វាមានន័យថាគ្មានសំណល់ឱសថអង់ទីប៊ីយោទិកនៅក្នុងផលិតផលនោះទេ។ នេះមានន័យថា រដ្ឋបាលចំណីអាហារ និងឱសថ (FDA) មិនបានបញ្ជាក់ពាក្យ ‘គ្មានសារធាតុឱសថអង់ទីប៊ីយោទិក’ ឬក៏គ្មានការបញ្ជាក់ពីភ្នាក់ងារដែរ។ លើសពីនេះទៅទៀត ពាក្យ ‘គ្មានសារធាតុឱសថអង់ទីប៊ីយោទិក’ មិនមានការធានាថា សត្វគោទាំងអស់នោះមិនត្រូវបានគេព្យាបាលដោយឱសថអង់ទីប៊ីយោទិក ឬឱសថផ្សេងទៀតនោះទេ។ សូមកត់សំគាល់ថា មិនមានស្តង់ដាជាសកល ឬការកំណត់និយមន័យនៃពាក្យ ‘គ្មានសារធាតុឱសថអង់ទីប៊ីយោទិក’នោះទេ។

ការជ្រើសរើសផលិតផលសត្វដែលបានមកពីការចិញ្ចឹមដោយគ្មានផ្តល់ឱសថអង់ទីប៊ីយោទិកត្រូវបានគេលើកឡើង ជាជំហានដ៏សំខាន់មួយដែលអ្នកប្រើប្រាស់ អាចយកទៅជួយដោះស្រាយវិបត្តិសុខភាពសាធារណៈនៃភាពស៊ាំនឹងឱសថអង់ទីប៊ីយោទិក ។ ការចិញ្ចឹមសត្វដោយមិនប្រើឱសថអង់ទីប៊ីយោទិក អាចធ្វើទៅបាន ប្រសិនបើការរក្សាអនាម័យធ្វើឱ្យប្រសើរឡើងហើយការអនុវត្តការគ្រប់គ្រងដើម្បីទប់ស្កាត់ជំងឺត្រូវបានអនុវត្ត។

ពាក្យទាក់ទង៖ ការចិញ្ចឹមសត្វដោយគ្មានឱសថអង់ទីប៊ីយោទិក ដែលផ្តល់ចំណីមានផ្ទុកសារធាតុឱសថអង់ទីប៊ីយោទិក

សេចក្តីយោង

[1] Greener Choices (2017). “Antibiotic Free- What this claim means”. *Greenerchoice.org*

ឱសថអង់ទីប៊ីយោទិកដែលសំខាន់ចាំបាច់ (CIA)

(នាម) ឱសថអង់ទីប៊ីយោទិកត្រូវបានគេចាត់ទុកថាជាឱសថដ៏សំខាន់ សម្រាប់សុខភាពមនុស្ស ដើម្បីដោះស្រាយផលវិបាកនៃសុខភាពសាធារណៈដែលត្រូវបានផ្សាភ្ជាប់ជាមួយនឹងការប្រើប្រាស់ក្រុមឱសថប្រឆាំងមេរោគ នៅក្នុងផលិតផលអាហារដែលផលិតពីសត្វ។ បញ្ជីឱសថអង់ទីប៊ីយោទិកទាំងនេះត្រូវបានបង្កើតឡើងដោយអង្គការសុខភាពពិភពលោក។

“នៅប្រទេសអភិវឌ្ឍន៍ កសិដ្ឋានជាច្រើនបានបញ្ឈប់ទាំងស្រុងនូវការប្រើប្រាស់នូវឱសថអង់ទីប៊ីយោទិកសំខាន់ចាំបាច់ដែលជាអតិភាពបំផុត។”

“ក្រុមហ៊ុនផ្គត់ផ្គង់សាច់សត្វត្រូវបានស្នើឱ្យចាប់ផ្តើមកាត់បន្ថយការប្រើឱសថអង់ទីប៊ីយោទិក ដែលកំណត់ដោយអង្គការសុខភាពពិភពលោកថា ជាឱសថអង់ទីប៊ីយោទិកសំខាន់ចាំបាច់ជាអតិភាព

ពាក្យស្រដៀង

ឱសថអង់ទីប៊ីយោទិកដែលសំខាន់ក្នុងវេជ្ជសាស្ត្រ

(នាម) ឱសថអង់ទីប៊ីយោទិកប្រើសម្រាប់ព្យាបាលមនុស្ស ដែលបានចុះបញ្ជីដោយអង្គការសុខភាពពិភពលោក។

ចំណុចគួរស្វែងយល់

ឱសថអង់ទីប៊ីយោទិកសំខាន់ចាំបាច់សម្រាប់សុខភាពមនុស្សត្រូវបានគេប្រើប្រាស់យ៉ាងទូលំទូលាយ

ចាប់តាំងពីឆ្នាំ២០០៥ អង្គការសុខភាពពិភពលោកតែងតែធ្វើបច្ចុប្បន្នភាពលើបញ្ជីកំណត់ត្រានៃឱសថប្រឆាំងមេរោគទាំងអស់ ដែលសព្វថ្ងៃនេះប្រើសម្រាប់មនុស្ស (ដែលភាគច្រើនប្រើលើផ្នែកបសុពេទ្យផងដែរ) បានចែកជា៣ក្រុម ដោយផ្អែកលើសារៈសំខាន់របស់វាលើមនុស្ស។ បញ្ជីនេះមានគោលបំណង ដើម្បីជួយក្នុងការគ្រប់គ្រងភាពស៊ាំនឹង ឱសថប្រឆាំងមេរោគដែលធានាថា ឱសថប្រឆាំងមេរោគទាំងអស់នោះ ជាពិសេសឱសថប្រឆាំងមេរោគសំខាន់ចាំបាច់ ត្រូវបានប្រើដោយប្រុងប្រយ័ត្នចំពោះមនុស្សនិងសត្វ។

ក្នុងឆ្នាំ២០១៦ ការពិនិត្យឡើងវិញលើកទី៥នៃ *ឱសថប្រឆាំងមេរោគសំខាន់ចាំបាច់* សម្រាប់មនុស្សត្រូវបានចេញផ្សាយដោយអង្គការសុខភាពពិភពលោក។[១] ការសន្និដ្ឋានពីសិក្ខាសាលាដោយអ្នកជំនាញដែលរៀបចំឡើងដោយអង្គការសុខភាពពិភពលោកមានដូចខាងក្រោម:

១. មានភស្តុតាងច្បាស់លាស់ពីផលប៉ះពាល់ដល់សុខភាពមនុស្ស ដោយសារមេរោគដែលមានភាពស៊ាំនឹងឱសថដែលបណ្តាលមកពីការប្រើឱសថប្រឆាំងមេរោគដែលមិនត្រូវប្រើលើមនុស្ស។

២. បរិមាណ និងគំរូនៃការប្រើឱសថប្រឆាំងនឹងមេរោគដែលមិនត្រូវដាក់អោយប្រើលើមនុស្ស បានប៉ះពាល់ដល់ការកើតឡើងនៃភាពស៊ាំរបស់បាក់តេរីនៅលើសត្វ និងលើម្ហូបអាហារ ដែលជាហេតុធ្វើឱ្យមនុស្សមានការប៉ះពាល់ទៅនឹងបាក់តេរីដែលមានភាពស៊ាំនឹងឱសថទាំងអស់នោះ។

៣.ផលវិបាកនៃភាពស៊ាំនឹងឱសថប្រឆាំងមេរោគគឺធ្ងន់ធ្ងរ ជាពិសេសនៅពេលដែលមេរោគស៊ាំនឹងឱសថប្រឆាំងមេរោគដែលមានសារៈសំខាន់ចាំបាច់សម្រាប់មនុស្ស។

វាគួរឱ្យកត់សំគាល់ដែរថា ឱសថខ្លះប្រើលើសត្វ ដូចជាឱសថ Tilmicosin មិនត្រូវបានប្រើលើមនុស្សទេ ប៉ុន្តែវាត្រូវបានគេចាត់ទុកថាជាឱសថអង់ទីប៊ីយោទិកដែលមានសារៈសំខាន់ចាំបាច់ ពីព្រោះវាស្ថិតក្នុងក្រុមដូចគ្នា(macrolides) និងឱសថអង់ទីប៊ីយោទិកប្រើសម្រាប់មនុស្សដែរ។ ការប្រើលើសកម្រិត និងមិនត្រឹមត្រូវនៃឱសថ Tilmicosin ក្នុងការ

ចិញ្ចឹមសត្វអាចធ្វើឱ្យមានការកើនឡើង និងរីករាលដាលនៃបាក់តេរីដែលស៊ាំនឹងឱសថក្រុម Macrolides។

ជាឧទាហរណ៍នៅសហរដ្ឋអាមេរិកបានបង្ហាញថាហ្សែន mcr-1 ត្រូវបានគេរកឃើញក្នុងបាក់តេរីឈ្មោះ *Escherichia coli* នៅក្នុងខ្លួនស្ត្រីម្នាក់មកពីរដ្ឋ Pennsylvania ដែលមានការបង្ករោគក្នុងប្រព័ន្ធទឹកម្ូត្រ។ បាក់តេរីដែលមានផ្ទុកហ្សែន mcr-1 មានភាពស៊ាំទៅនឹងឱសថអង់ទីប៊ីយោទិកឈ្មោះ Colistin។ នាយកដ្ឋានកសិកម្មនៃសហរដ្ឋអាមេរិកបានរាយការណ៍ឱ្យដឹងថា ហ្សែននេះត្រូវបានរកឃើញនៅក្នុងវត្ថុវិភាគ នៃពោះវៀនតូចរបស់សត្វជ្រូក។ ឱសថនេះត្រូវបានគេចាត់ទុកថាជាឱសថអង់ទីប៊ីយោទិកប្រើចុងក្រោយគេដែលអាចព្យាបាលការបង្ករោគដែលបង្កដោយបាក់តេរីដែលបានអភិវឌ្ឍភាពស៊ាំរបស់ខ្លួនទៅនឹងឱសថអង់ទីប៊ីយោទិកជាច្រើនប្រភេទ។ [២] Colistin ត្រូវបានចាត់ទុកជាឱសថប្រឆាំងមេរោគដែលមានសារៈសំខាន់ចាំបាច់ និងមិនគួរប្រើយ៉ាងទូលំទូលាយក្នុងកសិកម្មចិញ្ចឹមសត្វទេ។ ប្រទេសចិនថ្មីៗនេះ បានហាមឃាត់ការប្រើឱសថ Colistin សម្រាប់ពន្លឿនការលូតលាស់ និងបានចេញអាណត្តិគ្រប់គ្រងការប្រើ Colistin ក្នុងការព្យាបាលជំងឺសត្វ។

ពាក្យទាក់ទង៖ ដែលផ្តល់ចំណីមានផ្ទុកសារធាតុឱសថអង់ទីប៊ីយោទិក Antibiotic footprints

សេចក្តីយោង

[1] WHO (2017). "WHO guidelines on use of medically important antimicrobials in food-producing animals." (Online ed.). *WHO*. ISBN: 978 92 4 155013 0

[2] Branswell H. (2016). "The world's worst superbug has made its way to the US." *Businessinsider.com*

ការចិញ្ចឹមសត្វដោយមិនផ្តល់ឱសថអង់ទីប៊ីយោទិក (RWA)

(នាម) ការពណ៌នាអំពីសត្វពាហនៈ ឬសាច់សត្វដែលមិនត្រូវបានផ្តល់ឱសថអង់ទីប៊ីយោទិកណាមួយក្នុងជីវិតរបស់វា ជាពិសេសក្នុងចំណីអាហារ។

> “ភោជនីយដ្ឋានអាហាររហ័សមួយចំនួននៅប្រទេសអភិវឌ្ឍបម្រើម្ហូបដែលបានមកពីសាច់សត្វដែលចិញ្ចឹមដោយមិនផ្តល់ឱសថអង់ទីប៊ីយោទិកតែប៉ុណ្ណោះ។”

> “តម្លៃនៃសាច់បានមកពីសត្វដែលចិញ្ចឹមដោយមិនផ្តល់ឱសថអង់ទីប៊ីយោទិក មានតម្លៃថ្លៃនៅក្នុងប្រទេសកំពុងអភិវឌ្ឍ។ វាមិនទាន់ច្បាស់ទេថាតើមនុស្សជាច្រើននឹងស្ម័គ្រចិត្តចំណាយ២០% បន្ថែមសំរាប់សាច់សត្វដែលចិញ្ចឹមដោយមិនផ្តល់ឱសថអង់ទីប៊ីយោទិកនោះទេ។”

ពាក្យស្រដៀង

ដែលគ្មានឱសថអង់ទីប៊ីយោទិករហូត(NAE)

(គុណនាម) ពាក្យដូចគ្នាទៅនឹង ‘ការចិញ្ចឹមដោយមិនផ្តល់ឱសថអង់ទីប៊ីយោទិក’។

> “សត្វដែលត្រូវការឱសថអង់ទីប៊ីយោទិក ត្រូវបានដកចេញពីក្រុម ‘ដែលគ្មានសារធាតុឱសថអង់ទីប៊ីយោទិក រហូត’ និងត្រូវបានបញ្ជូនឱ្យនៅជាមួយក្រុមសត្វដែលចិញ្ចឹមធម្មតា។”

ចំណុចគួរស្វែងយល់

ការចិញ្ចឹមដោយមិនផ្តល់ឱសថអង់ទីប៊ីយោទិក៖ អតីតកាល បច្ចុប្បន្នកាល និងអនាគតកាល

ក្នុងឆ្នាំ២០០៧ ក្រុមហ៊ុនបសុបក្សីជាច្រើននៅសហរដ្ឋអាមេរិកបានចាប់ផ្តើមផ្សព្វផ្សាយផលិតផលរបស់ពួកគេដោយការចិញ្ចឹមមិនផ្តល់ឱសថអង់ទីប៊ីយោទិក ។ [១] ទោះបីជាវាចំណាយប្រាក់ច្រើន ដើម្បីចិញ្ចឹមសត្វដោយមិនប្រើឱសថអង់ទីប៊ីយោទិកក្តី ក៏ក្រុមហ៊ុននៅតែបន្ត ដោយសារតែអតិថិជននៅអាមេរិកនៅតែហ៊ានចំណាយប្រាក់ទិញក្នុងតម្លៃខ្ពស់ ក្នុងដំណើរការមួយនេះ។ នៅឆ្នាំ២០១៥ សង្វាក់ផលិតចំណីអាហាររហ័សជាច្រើននៅសហរដ្ឋអាមេរិកបានប្រកាសថាភោជនីយដ្ឋានរបស់ពួកគេនឹងបម្រើតែប្រូតេអ៊ីនចេញពីសត្វដែលមិនធ្លាប់ប្រើឱសថអង់ទីប៊ីយោទិកប៉ុណ្ណោះ។ នេះជាសេចក្តីថ្លែងការមួយដោយអតិថិជន និងសុខភាពសាធារណៈបានដាក់សម្ពាធលើហាងអាហាររហ័ស

ដើម្បីកាត់បន្ថយការប្រើប្រាស់ឱសថអង់ទីប៊ីយោទិកនៅក្នុងប្រភពសាច់សត្វ។[២]

យ៉ាងណាក៏ដោយ ការចិញ្ចឹមសត្វដោយមិនផ្ដល់ឱសថអង់ទីប៊ីយោទិក តម្រូវឱ្យមានប្រព័ន្ធគ្រប់គ្រងល្អ។ កសិករចាំបាច់ត្រូវធ្វើឱ្យប្រសើរឡើងនូវអនាម័យ និងការអនុវត្តការគ្រប់គ្រងដែលអាចទប់ស្កាត់ជំងឺ និងស្លាប់។ ទាំងនេះរួមបញ្ចូលទាំងការកែលម្អការរៀបចំក្រោលសត្វ ការកាត់បន្ថយដង់ស៊ីតេសត្វ ការផ្ដល់ Probiotics និងឱសថរុក្ខជាតិ។ ប្រសិនបើសត្វមានការបង្ករោគដោយបាក់តេរី ឱសថអង់ទីប៊ីយោទិកគួរតែត្រូវបានផ្ដល់ ហើយសត្វត្រូវបានលក់ក្នុងប្រភេទផ្សេង។

បច្ចុប្បន្នផលិតផលដែលបានមកពី ‘ការចិញ្ចឹមសត្វដោយមិនផ្ដល់ឱសថអង់ទីប៊ីយោទិក’ មានតម្លៃថ្លៃខ្លាំង ឬមិនមានលក់នៅក្នុងបណ្ដាប្រទេសមានប្រាក់ចំណូលទាប និងមធ្យម។ ការផ្លាស់ប្ដូរទៅ ‘ចិញ្ចឹមសត្វដោយមិនផ្ដល់ឱសថអង់ទីប៊ីយោទិក’ ដោយគ្មានការគ្រប់គ្រងត្រឹមត្រូវ អាចបណ្ដាលឱ្យមានសត្វស្លាប់។ ដូចគ្នានេះដែរ ការយល់ដឹងរបស់អតិថិជន ឬការទិញ នៅក្នុងបណ្ដាប្រទេសមានប្រាក់ចំណូលទាបនិងមធ្យម នៅមានកំរិតដែលអាចជាមូលហេតុមិនអាចទ្រទ្រង់ការវិនិយោគក្នុងការកែលម្អការគ្រប់គ្រង និងអនុវត្តអនាម័យ។ ចំពោះបណ្ដាប្រទេសមានប្រាក់ចំណូលទាប និងមធ្យមត្រូវការ ការគាំទ្រពីរដ្ឋាភិបាលអង្គការសង្គមស៊ីវិល និងប្រជាពលរដ្ឋខ្លួនពិតជាមានសារៈសំខាន់ក្នុងការការផ្លាស់ប្ដូរកែរសម្រួលនូវចំនុងដ៏សំខាន់មួយនេះ។

ពាក្យទាក់ទង៖ គ្មានសារធាតុឱសថអង់ទីប៊ីយោទិក ដែលផ្ដល់ចំណីមានផ្ទុកសារធាតុឱសថអង់ទីប៊ីយោទិក

សេចក្ដីយោង

[១] Ritchie H (2014). “Perdue Foods sets new standard for antibiotic-free chicken”. *Sustainablebrands.com*

[២] Smith T.C. (2015). “What does ‘meat raised without antibiotics’ mean- and why is it important?” (Online ed.). *Washingtonpost.com*

ជំពូក៥៖ យុទ្ធនាការប្រយុទ្ធប្រឆាំងភាពស៊ាំនឹងឱសថប្រឆាំងមេរោគ

សប្តាហ៍យល់ដឹងអំពីឱសថអង់ទីប៊ីយោទិកសកល

(នាម) ជាយុទ្ធនាការដែលមានគោលបំណងផ្សព្វផ្សាយទៅដល់សាធារណជនទូទៅ បុគ្គលិកសុខាភិបាល និងអ្នកបង្កើតច្បាប់ឱ្យបានយល់ដឹងច្បាស់អំពីការប្រើប្រាស់ឱសថអង់ទីប៊ីយោទិក ក៏ដូចជាការឆ្លើយតបទៅនឹងការកើនឡើងនៃភាពស៊ាំនឹងឱសថអង់ទីប៊ីយោទិកជាសកល។ យុទ្ធនាការនេះបានរៀបចំឡើងដោយអង្គការសុខភាពពិភពលោក (WHO) អង្គការស្បៀងនិងកសិកម្មនៃសហប្រជាជាតិ (FAO) និងអង្គការសុខភាពសត្វពិភពលោក (OIE)។

> “សប្តាហ៍យល់ដឹងអំពីឱសថអង់ទីប៊ីយោទិកសកល រៀបចំចាប់ពីថ្ងៃទី១២-១៨ ខែវិច្ឆិកា ឆ្នាំ២០១៨។”

ចំណុចគួរស្វែងយល់

ការគ្រប់គ្រងឱសថអង់ទីប៊ីយោទិកដោយប្រុងប្រយ័ត្ន

ក្នុងអំឡុងពេលសប្តាហ៍យល់ដឹងអំពីឱសថអង់ទីប៊ីយោទិកសកល អង្គការសុខភាពពិភពលោក និងអង្គការដៃគូសហការនឹងផ្សព្វផ្សាយទៅដល់សាធារណជនទូទៅឱ្យយល់ដឹងពីការប្រើប្រាស់ឱសថអង់ទីប៊ីយោទិក តាមរយៈ បណ្តាញសង្គម សិក្ខាសាលា សំណួរ/ចម្លើយ និងសកម្មភាពការងារជោគជ័យនានា។ អង្គការស្បៀងនិងកសិកម្មនៃសហប្រជាជាតិ (FAO) អង្គការសុខភាពពិភពលោក (WHO) និងអង្គការសុខភាពសត្វពិភពលោក (OIE) រួមគ្នាអំពាវនាវឱ្យមានការចូលរួមកាត់បន្ថយការកើនឡើងនៃការប្រើប្រាស់ឱសថអង់ទីប៊ីយោទិកលើមនុស្ស និងសត្វ។ នៅឆ្នាំ២០១៧ មានប្រធានបទមួយចំណងជើងថា៖ “ចូរស្វែងរកការណែនាំពីបុគ្គលិកសុខាភិបាលដែលប្រកបដោយវិជ្ជាជីវៈ មុននឹងប្រើប្រាស់ឱសថអង់ទីប៊ីយោទិក។” [១]

ដោយឱសថអង់ទីប៊ីយោទិកគឺជាធនធានដ៏មានតម្លៃ វាពិតជាសំខាន់ណាស់ដែលអ្នកត្រូវសុំការណែនាំដែលត្រឹមត្រូវពីវេជ្ជបណ្ឌិត និងបុគ្គលិកសុខាភិបាល មុនប្រើប្រាស់។ ការស្វែងរកការណែនាំនេះ មិនមែនផ្តល់សារៈប្រយោជន៍តែលើរូបអ្នកប៉ុណ្ណោះទេ ប៉ុន្តែវាក៏ផ្តល់ដល់ក្រុមគ្រួសារ និងសហគមន៍របស់អ្នកផងដែរ ក្នុងការចូលរួមកាត់បន្ថយការរីករាលដាលនៃភាពស៊ាំនឹងឱសថអង់ទីប៊ីយោទិក។ “ការប្រើប្រាស់ឱសថអង់ទីប៊ីយោទិកមិនត្រឹមត្រូវអាចបង្កឱ្យពួកយើងជួបហានិភ័យ។” [២] ម្យ៉ាងទៀត ដោយយោងតាមអង្គការសុខភាពពិភពលោក យុទ្ធនាការនេះមានគោលបំណងដូចខាងក្រោម៖

- ឱ្យពិភពលោកស្គាល់ពីភាពស៊ាំនឹងឱសថអង់ទីប៊ីយោទិកដែលប៉ះពាល់ដល់សុខភាពធ្ងន់ធ្ងរ

- លើកកម្ពស់ការយល់ដឹងអំពីការរក្សាប្រសិទ្ធភាពនៃឱសថអង់ទីប៊ីយោទិក តាមរយៈការប្រើប្រាស់ឱ្យបានត្រឹមត្រូវ ។
- បង្កើនការទាក់ទាញចំណាប់អារម្មណ៍ពីបុគ្គលគ្រប់រូប បុគ្គលិកសុខាភិបាល និងអ្នកជំនាញខាងផ្នែកកសិកម្ម និងរាជរដ្ឋាភិបាលដែលគួរដើរតួនាទីយ៉ាងសំខាន់ក្នុងការដោះស្រាយបញ្ហាភាពស៊ាំនឹងឱសថអង់ទីប៊ីយោទិកនេះ។
- លើកទឹកចិត្តដល់ការផ្លាស់ប្ដូរឥរិយាបថ និងការបញ្ជូនសារ ដែលជាសកម្មភាពសាមញ្ញអាចធ្វើឱ្យមានផ្លាស់ប្ដូរដល់ការប្រើប្រាស់ឱសថអង់ទីប៊ីយោទិក។
-

លោកអ្នកអាចតាមដានព័ត៌មានថ្មីៗអំពីយុទ្ធនាការនេះ តាមរយៈ #AntibioticResistance និង #StopSuperbugs នៅលើទំព័រ twitter Facebook និង Instagram ។

សេចក្ដីយោង

១ WHO (2017). "Use antibiotics wisely to combat rising drug resistance". *Who.int*

២ WHO (2017). "World Antibiotic Awareness Week 2017". *Who.int*

ស្នាមជើង ឱសថអង់ទីប៊ីយោទិក (Antibiotic Footprint)

(នាម) គឺជារង្វាស់មួយប្រើប្រាស់ក្នុងការបរិយាយអំពីបរិមាណសរុប នៃការប្រើប្រាស់ឱសថអង់ទីប៊ីយោទិក ដោយសកម្មភាពមនុស្សផ្ទាល់ និងប្រយោល នៅលើមនុស្ស និងសត្វក្នុងផលិតកម្មកសិកម្ម។

> "Antibiotic Footprint អាចជួយអ្នកឱ្យដឹងអំពីចំនួន នៃការប្រើប្រាស់ឱសថអង់ទីប៊ីយោទិកសរុប នៅជុំវិញពិភពលោក។" [១]

> "តើយើងអាចជួយកាត់បន្ថយចំនួន Antibiotic Footprint តាមរបៀបណា?"

ចំណុចគួរស្វែងយល់

តើអ្វីទៅជា Antibiotic Footprint?

Antibiotic Footprint ត្រូវបានលើកឡើងថា ជារង្វាស់សកលមួយដែលបរិយាយអំពីបរិមាណសរុប នៃការប្រើប្រាស់ឱសថអង់ទីប៊ីយោទិកនៅលើមនុស្ស និងផ្នែកបសុសត្វ ដែលប៉ះពាល់ដល់ប្រព័ន្ធអេកូឡូស៊ី។ [១] 'Carbon footprint' និង 'Antibiotic footprint' ត្រូវបានគេសម្គាល់ឃើញមានលក្ខណៈស្រដៀងគ្នា (រូបភាពទី១) ។ ខណៈដែលយើងគ្រប់គ្នាប្រើប្រាស់កម្លាំងថាមពលដើម្បីរស់រានមាន

ជីវិត ការប្រើប្រាស់ផូស៊ីលឥន្ធនៈយ៉ាងច្រើនសន្ធឹកសន្ធាប់ បានជំរុញឱ្យមានការផ្លាស់ប្តូរអាកាសធាតុពិភពលោកផងដែរ។ ដូចគ្នានេះដែរ ខណៈពេលដែលយើងប្រើប្រាស់ឱសថអង់ទីប៊ីយោទិក ដើម្បីប្រឆាំងនឹងការបង្ករោគដោយបាក់តេរី ការប្រើប្រាស់ឱសថអង់ទីប៊ីយោទិកលើសកម្រិត និងមិនត្រឹមត្រូវ បានជំរុញឱ្យបាក់តេរីទាំងនោះក្លាយជាមេរោគស៊ាំនឹងឱសថច្រើនមុខ (Superbugs) ដែលជាបាក់តេរីស៊ាំទៅនឹងឱសថអង់ទីប៊ីយោទិកច្រើនប្រភេទ។

រូបភាពទី១: Carbon Footprint (ខាងឆ្វេង) និង Antibiotic Footprint (ខាងស្តាំ)

ប្រសិនបើគ្មានសកម្មភាពជាសកល ដើម្បីកាត់បន្ថយការប្រើប្រាស់ឱសថអង់ទីប៊ីយោទិកនោះទេ មនុស្សជាច្រើននឹងត្រូវស្លាប់ដោយមេរោគស៊ាំនឹងឱសថច្រើនមុខដ៏សាហាវនេះ។ Antibiotic Footprint ក៏មានគោលបំណងវាស់វែងបរិមាណសរុប នៃការប្រើប្រាស់ឱសថអង់ទីប៊ីយោទិកនៅគ្រប់សកម្មភាពរបស់មនុស្សដោយផ្ទាល់នៅក្នុងសហគមន៍ មន្ទីរពេទ្យ និងដោយប្រយោលក្នុងផលិតផលកសិកម្មផងដែរ។

Antibiotic Footprint នៃប្រទេសមួយអាចប៉ាន់ប្រមាណពីចំនួនប្រើប្រាស់ឱសថអង់ទីប៊ីយោទិកសរុបនៅលើមនុស្ស និងសត្វ (រូបភាពទី២)។ ការប្រើប្រាស់ឱសថអង់ទីប៊ីយោទិកនៅក្នុងវិស័យកសិកម្ម ជាផ្នែកមួយសំខាន់របស់ Antibiotic Footprint ពីព្រោះឱសថអង់ទីប៊ីយោទិកជាច្រើនត្រូវបានគេយកទៅផ្តល់ជាចំណីសត្វ ហើយហូរចូលក្នុងប្រព័ន្ធលូទឹកស្អុយ និងប្រភពទឹកផ្សេងទៀត ដោយមិនបានបន្សុទ្ធដែលធ្វើឱ្យមានការកើនឡើងបាក់តេរីស៊ាំនឹងឱសថអង់ទីប៊ីយោទិកនៅក្នុងបរិស្ថាន។

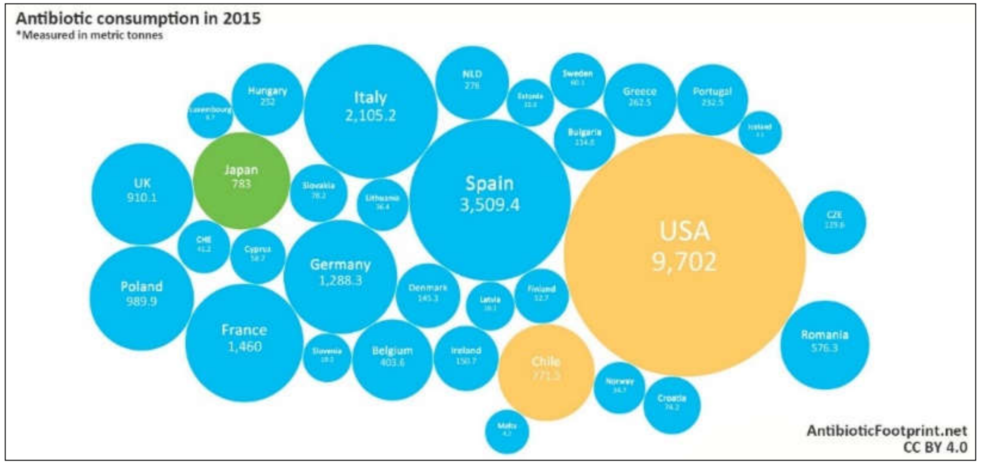

រូបភាពទី២៖ Antibiotic Footprints សកល តាមប្រទេស នៅឆ្នាំ២០១៥

ចូរស្វែងរកបន្ថែមអំពី “Antibiotic Footprint” នៅលើគេហទំព័រ www.antibioticfootprint.net

ពាក្យទាក់ទង៖ ការប្រើប្រាស់ឱសថអង់ទីប៊ីយោទិកលើសកម្រិត ការប្រើប្រាស់ឱសថអង់ទីប៊ីយោទិកមិនត្រឹមត្រូវ

សេចក្តីយោង

១ Antibioticfootprint.net
២ Keen PL, Patrick DM (2013). “Tracking change: a look at the ecological footprint of antibiotics and antimicrobial resistance.” *Antibiotics.* 2(2): 191-205. DOI: 10.3390/antibiotics2020191

ការប្រើប្រាស់ឱសថអង់ទីប៊ីយោទិកដ៏ឆ្លាតវៃ

(នាម) វាជាយុទ្ធនាការលើកកម្ពស់ចំណេះដឹងអំពីការប្រើប្រាស់ឱសថអង់ទីប៊ីយោទិកសមស្រម នៅប្រទេសថៃ ចាប់ផ្តើមតាំងពីឆ្នាំ២០០៧។

“គោលការណ៍ទីមួយ នៃកម្មវិធីការប្រើប្រាស់ឱសថអង់ទីប៊ីយោទិកដ៏ឆ្លាតវៃ គឺ “គ្មានឱសថអង់ទីប៊ីយោទិកណាអាចព្យាបាលការបង្ករោគដែលមិនមែនបង្កដោយបាក់តេរីបានទេ” ។” [១]

ចំណុចគួរស្វែងយល់

ការប្រើប្រាស់ឱសថអង់ទីប៊ីយោទិកដ៏ឆ្លាតវៃ” នៅប្រទេសថៃ

នៅឆ្នាំ២០១០ ភាពស៊ាំនឹងឱសថប្រឆាំងមេរោគបានធ្វើឱ្យប្រជាជនថៃស្លាប់ប្រមាណជា ១៩ ០០០នាក់បន្ថែម ។[១] នៅប្រទេសថៃ ឱសថអង់ទីប៊ីយោទិកអាចរកទិញបានដោយគ្មានវេជ្ជបញ្ជា ទើបឃើញមានការប្រើប្រាស់មិនត្រឹមត្រូវក្នុងចំណោមបុគ្គលិកសុខាភិបាល និងសាធារណជនទូទៅ។[២] គេបានប៉ាន់ប្រមាណថាតិចជាង ១០ភាគរយនៃជំងឺផ្តាសាយធម្មតាមានការភាន់ច្រឡំថា វាបង្ករោគដោយបាក់តេរី ប៉ុន្តែនៅប្រទេសថៃ ឱសថអង់ទីប៊ីយោទិកត្រូវបានចេញវេជ្ជបញ្ជាជាទូទៅសម្រាប់ព្យាបាលផ្តាសាយធម្មតានេះ ដោយបុគ្គលិកសុខាភិបាលនៅមន្ទីរពេទ្យ វេជ្ជបណ្ឌិតនៅ

តាមគ្លីនិក និងឱសថករនៅឱសថស្ថានជាដើម ហើយពេលខ្លះត្រូវបានស្នើសុំដោយផ្ទាល់ពីអ្នកជំងឺ។ ការប្រើប្រាស់ឱសថអង់ទីប៊ីយោទិកមិនត្រឹមត្រូវអាចផ្តល់គ្រោះថ្នាក់ដល់សុខភាពអ្នកជំងឺ និងមនុស្សគ្រប់គ្នាក្នុងប្រទេស។

កម្មវិធី “ការប្រើប្រាស់ឱសថអង់ទីប៊ីយោទិកដ៏ឆ្លាតវៃ” ត្រូវបានប្រទេសថៃលើកឡើងជាកម្មវិធីគំរូមួយក្នុងការលើកកម្ពស់ការប្រើប្រាស់ឱសថដែលសមស្រប ដោយចាប់ផ្តើមពីឱសថអង់ទីប៊ីយោទិក។ [២] គោលដៅ ៣សំខាន់ៗ ដែលបានកំណត់ក្នុងកម្មវិធីនេះ មានដូចជា៖ (១)ជំងឺផ្តាសាយធម្មតាជាមួយនឹងការឈឺបំពង់ក (២)ជំងឺរាកស្រួចស្រាវ (៣)របួសស្រាលដែលភាគច្រើនយើងមិនបាច់ត្រូវការឱសថអង់ទីប៊ីយោទិក។ កម្មវិធីនេះ មានចំនួន៣ដំណាក់កាល៖ ដំណាក់កាលទី១ គឺប៉ាន់ប្រមាណលើបទអន្តរាគមន៍ដែលមានគោលបំណងផ្លាស់ប្តូរឥរិយាបថ នៃការចេញវេជ្ជបញ្ជារបស់វេជ្ជបណ្ឌិត ដំណាក់កាលទី២៖ ពិនិត្យមើលភាពងាយស្រួល ក្នុងការដំណើរការកម្មវិធី និងដំណាក់កាលទី៣៖ ផ្តោតលើការលើកកម្ពស់ប្រកបដោយនិរន្តរភាព។ [៣]

យើងឃើញមានយុទ្ធនាការជាច្រើននៅតាមបណ្តាប្រទេសនានាក្នុងពិភពលោក ដែលបានបង្ហាញពីការលើកកម្ពស់ចំណេះដឹង និងដោះស្រាយបញ្ហាភាពស៊ាំនឹងឱសថអង់ទីប៊ីយោទិក ដូចជា Antibiotic Guardian និង សប្តាហ៍យល់ដឹងអំពីឱសថអង់ទីប៊ីយោទិកសកល ជាដើម។

រូបភាពទី១៖ ស្លាកសញ្ញា នៃការប្រើប្រាស់ឱសថអង់ទីប៊ីយោទិកដ៏ឆ្លាតវៃ

ពាក្យទាក់ទង៖ ចំណេះដឹងអំពីឱសថអង់ទីប៊ីយោទិក ការជ្រើសរើសឱសថអង់ទីប៊ីយោទិកបានត្រឹមត្រូវ ការប្រើប្រាស់ឱសថដែលសមស្រប ជំងឺផ្តាសាយធម្មតា ជំងឺរាក

សេចក្តីយោង

[១] Sumpradit N., Chongtrakul P., Anuwong K., et al (2012). “Antibiotic Smart Use: a workable model for promoting the rational use of medicine in Thailand”. *Bulletin of the World Health Organization.* 90 (12): 905-913. doi: 10.2471/BLT.12.105445

[២] Lim C., Takahashi E., Hongs wan M., et al (2016). “Epidemiology and burden of multidrug-resistant bacterial infection in a developing country”. *eLife.* 5 (e18082). doi: 10.7554/eLife.18082

៣ “Antibiotics Smart Use in Thailand”. *reactgroup.org.*

ការជ្រើសរើសឱសថអង់ទីប៊ីយោទិកបានត្រឹមត្រូវ

(នាម) គឺជាការសម្របសម្រួលសកម្មភាព ដើម្បីលើកកម្ពស់ការប្រើប្រាស់ឱសថអង់ទីប៊ីយោទិកបានត្រឹមត្រូវ ក្នុងគោលបំណងជួយសង្គ្រោះអ្នកជំងឺឱ្យបានធូរស្បើយ កាត់បន្ថយឱកាសរបស់បាក់តេរីមិនឱ្យស៊ាំនឹងឱសថ និង កាត់បន្ថយការរីករាលដាលនៃបាក់តេរីស៊ាំនឹងឱសថអង់ទីប៊ីយោទិកច្រើនមុខ។ [១]

> “ការអនុវត្តការជ្រើសរើសឱសថអង់ទីប៊ីយោទិកបានត្រឹមត្រូវ នៅមន្ទីរពេទ្យ និងសហគមន៍អាចជួយជីវិតមនុស្សជាច្រើន។”

> “កម្មវិធីការជ្រើសរើសឱសថអង់ទីប៊ីយោទិកបានត្រឹមត្រូវ គួរត្រូវបានណែនាំដល់មន្ទីរពេទ្យ ឱសថស្ថាន និងសហគមន៍។”

ចំណុចគួរស្វែងយល់

របៀបនៃការអនុវត្តការជ្រើសរើសឱសថអង់ទីប៊ីយោទិកបានត្រឹមត្រូវ

ការជ្រើសរើសឱសថអង់ទីប៊ីយោទិកបានត្រឹមត្រូវមានគោលបំណងកាត់បន្ថយការប្រើប្រាស់ឱសថអង់ទីប៊ីយោទិកមិនត្រឹមត្រូវ និងលើសកម្រិត។ ការប្រើប្រាស់ឱសថអង់ទី

ប៊ីយោទិកបានត្រឹមត្រូវអាចរក្សាប្រសិទ្ធភាពឱសថអង់ទីប៊ីយោទិកបានយូរអង្វែង កាត់បន្ថយការបង្ករោគដោយមេរោគស៊ាំនឹងឱសថអង់ទីប៊ីយោទិកនៅលើអ្នកជំងឺ និងជួយអ្នកជំងឺជៀសផុតពីផលរំខាន នៃការប្រើប្រាស់ឱសថអង់ទីប៊ីយោទិកមិនចាំបាច់។ មន្ទីរពេទ្យ និងស្ថាប័នដទៃ បានអនុវត្តគោលការណែនាំក្នុងការធ្វើរោគវិនិច្ឆ័យជំងឺ ដើម្បីធានាបានការព្យាបាលត្រឹមត្រូវលើការបង្ករោគដោយវីរុស និងបាក់តេរី។

<u>**មិនមែនតែបុគ្គលិកសុខាភិបាលដែលជាអ្នកដើរតួនាទីក្នុងការជ្រើសរើសឱសថអង់ទីប៊ីយោទិកបានត្រឹមត្រូវនោះទេ សាធារណជនក៏មានតួនាទីយ៉ាងសំខាន់ផងដែរ។**</u> អ្នកអាចជួយលើកកម្ពស់ការប្រើប្រាស់ឱសថអង់ទីប៊ីយោទិកបានត្រឹមត្រូវដូចខាងក្រោម៖[២]

- យល់ដឹងពីមូលហេតុ ឬមូលហេតុដែលអាចបង្កឱ្យអ្នកមានជំងឺ និងមិនស្នើសុំឱសថអង់ទីប៊ីយោទិកប្រសិនបើមិនចាំបាច់
- មានការរស់នៅស្អាត និងអនាម័យ ហើយជៀសវាងការបរិភោគអាហារ និងពិសាទឹកមិនស្អាត
- ត្រូវប្រាកដថាអ្នក និងគ្រួសារអ្នកបានចាក់វ៉ាក់សាំងតាមការណែនាំ
- ធ្វើតាមការណែនាំរបស់វេជ្ជបណ្ឌិត និងប្រើឱសថអង់ទីប៊ីយោទិកតាមវេជ្ជបញ្ជា
- មិនត្រូវប្រើឱសថអង់ទីប៊ីយោទិកដែលនៅសល់ ឬក៏យកពីអ្នកដទៃ។

ពាក្យទាក់ទង៖ ការជ្រើសរើសឱសថប្រឆាំងមេរោគបានត្រឹមត្រូវ ការប្រើប្រាស់ឱសថអង់ទីប៊ីយោទិកលើសកម្រិត ការប្រើប្រាស់ឱសថអង់ទីប៊ីយោទិកមិនត្រឹមត្រូវ ការប្រើប្រាស់ឱសថអង់ទីប៊ីយោទិកជំនួសវៃ ការប្រើប្រាស់ឱសថដែលសមស្រប ចំណេះដឹងអំពីឱសថអង់ទីប៊ីយោទិក

សេចក្តីយោង

[១] APIC. "Antibiotic stewardship". *Apic.org.* Date access: 20 August 20, 2018

[២] Mayo Clinic (2017). "Antibiotics: are you misusing them". *Mayoclinic.org*

ជំពូក៦៖ មីក្រុប

បាក់តេរី

(នាម) ជាអតិសុខុមកាយតូចៗមានជីវិតដែលរកឃើញគ្រប់ទីកន្លែង ហើយមិនអាចមើលឃើញនឹងភ្នែកទទេបានទេ។ បាក់តេរីជាភាវៈរស់ដែលមានកោសិកាតែមួយ និងមិនមានណ្វៃយ៉ូ(nucleus)។

> “បាក់តេរីអាចបំបែកខ្លួនបានយ៉ាងឆាប់រហ័ស។ ពេលដែលពួកវាស្ថិតក្នុងខ្លួនយើង វាអាចបញ្ចេញសារជាតិពុល ដែលធ្វើឱ្យយើងមានអារម្មណ៍មិនស្រួលខ្លួន។ ជំងឺដែលបង្កដោយបាក់តេរីមានដូចជា ការបង្ករោគក្នុងឈាម ជំងឺរលាកសួត និងការពុលចំណីអាហារជាដើម។”

> “បាក់តេរីត្រូវបានយកទៅប្រើប្រាស់នៅក្នុងការផលិតឈីស (Cheese) និងទឹកដោះគោជូរ តាមរយៈការបំបែកសារធាតុគីមី។ បាក់តេរីក៏ត្រូវបានយកទៅប្រើប្រាស់ក្នុងការផលិតឱសថអង់ទីប៊ីយោទិក និងសារធាតុគីមីផ្សេងទៀតផងដែរ។”

ចំណុចគួរស្វែងយល់

បាក់តេរីល្អ និងបាក់តេរីអាក្រក់

បាក់តេរីគឺជាភាវៈមានជីវិតមួយដែលលេចឡើងនៅលើភពផែនដីមុនគេ។ វាជាអំបូរសារពាង្គកាយជម្ពូតាមួយដែលរស់នៅក្នុងបរិយាកាស ក្នុងដី រុក្ខជាតិ និងស្ថិតនៅលើគ្រប់អ្វីៗទាំងអស់ និងក្នុងទឹកផងដែរ។ បាក់តេរីអាចតោងជាប់លើអ្នក តាមរយៈការចាប់ដៃគ្នា ឬការចាប់កាន់សោរទ្វារជាដើម។

បាក់តេរីល្អជាច្រើន បានជួយបំបែកសារពាង្គកាយសត្វ និងរុក្ខជាតិស្លាប់។ នៅក្នុងវិស័យឧស្សាហកម្ម បាក់តេរីផ្ដល់អត្ថប្រយោជន៍ក្នុងការបន្សុទ្ធទឹកស្អុយ និងសំអាតប្រេងកំពប់ផងដែរ។ បាក់តេរីមួយចំនួនទៀតរស់នៅក្នុងពោះវៀនមនុស្ស វាក៏បានជួយបំបែកចំណីអាហារ និងជួយបំផ្លាញការបង្កជំងឺមួយចំនួនដែលបង្កដោយអតិសុខុមកាយ និងផ្ដល់សារជាតិបំប៉នផងដែរ។

យ៉ាងណាក៏ដោយ បាក់តេរីក៏បង្កគ្រោះថ្នាក់ដល់មនុស្សផងដែរ។ វាអាចបង្កជំងឺជាច្រើនដូចជា៖ ជំងឺរលាកសួត (ឧទាហរណ៍ បង្កដោយបាក់តេរី *Streptococcus pneumoniae*) ជំងឺរលាកស្រោមខួរក្បាល (ឧ. បង្កដោយបាក់តេរី *Haemophilus influenza*) ជំងឺរលាកបំពង់ក (ឧ. បង្កដោយ Group A *Streptococcus*) និងការពុលចំណីអាហារ (ឧ. បង្កដោយ *Escherichia coli* និង *Salmonella*)។ ដោយសារបាក់តេរីអាក្រក់ទាំងនេះហើយ គឺជាមូលហេតុ

ដែលយើងគ្រប់គ្នាត្រូវលាងសម្អាតដៃ បោសសម្អាតផ្ទះបាយ និងបន្ទប់ទឹកឱ្យបានត្រឹមត្រូវ។

ជាធម្មតា បាក់តេរីរស់នៅយ៉ាងរញ៉េរញ៉ៃក្នុងមជ្ឈដ្ឋានជុំវិញ។ បាក់តេរី និងផ្សិតខ្លះបង្កើតសារធាតុឱសថអង់ទីប៊ីយោទិក ដើម្បីសម្លាប់ ឬរារាំងការលូតលាស់បាក់តេរីផ្សេងទៀត ដែលជាគូប្រជែងក្នុងការរស់នៅរបស់ពួកវា។ បាក់តេរីខ្លះអាចបន្សាំខ្លួនវាឱ្យស៊ាំទៅនឹងឱសថអង់ទីប៊ីយោទិក ដូច្នេះពួកវាអាចរស់នៅបានយូរ។

ទោះបីយ៉ាងណាក៏ដោយ នៅពេលមនុស្សប្រើប្រាស់ឱសថប្រឆាំងមេរោគមិនត្រឹមត្រូវ ឬលើសកម្រិត ការផ្លាស់ប្ដូរខ្លួនរបស់បាក់តេរីកាន់តែរហ័ស និងវត្តមានរបស់អតិសុខុមកាយដែលស៊ាំនឹងឱសថប្រឆាំងមេរោគកាន់តែច្រើន ហើយការព្យាបាលការបង្ករោគកាន់តែលំបាកជាងមុន។ យើងត្រូវតែកាត់បន្ថយការបង្កហានិភ័យនៃបាក់តេរីដែលកំពុងតែវិវត្តខ្លួនទៅជាស៊ាំនឹងឱសថ ដោយកាត់បន្ថយការប្រើប្រាស់ឱសថអង់ទីប៊ីយោទិកលើសកម្រិត និងមិនត្រឹមត្រូវនេះ ក៏ដូចជាការបង្ការការបង្ករោគផងដែរ។

សរុបមក មិនត្រូវសម្លាប់បាក់តេរីល្អ ដោយការប្រើប្រាស់ឱសថអង់ទីប៊ីយោទិកលើសកម្រិត និងមិនត្រឹមត្រូវទេ។

ពាក្យទាក់ទង៖ ឱសថអង់ទីប៊ីយោទិក ភាពស៊ាំនឹងឱសថអង់ទីប៊ីយោទិក ការប្រើប្រាស់ឱសថអង់ទីប៊ីយោទិកមិនត្រឹមត្រូវ

ផ្សិត

(នាម) ជាធម្មតា វាជាអតិសុខុមកាយមានជីវិត ដែលមិនអាចមើលឃើញនឹងភ្នែកទទេបានទេ។ ប៉ុន្តែ ផ្សិតទាំងនោះអាចផ្តុំគ្នាច្រើនបង្កើតជាបណ្តុំផ្សិត(mould)ដែលអាចមើលឃើញនឹងភ្នែកផ្ទាល់បាន។ ផ្សិតជាភាវៈមានជីវិតដែលមានកោសិកាតែមួយ និងមានស្នៀយ៉ូមួយ។

> “Mushrooms, moulds, yeasts, និង mildews គឺជាឧទាហរណ៍នៃផ្សិត។”

> “ប្រភេទផ្សិតខ្លះគឺជាធាតុបង្កជំងឺដល់សត្វ មនុស្ស និងរុក្ខជាតិ។”

ចំណុចគួរស្វែងយល់

តើឱសថអង់ទីប៊ីយោទិកជះឥទ្ធិពលដល់ការបង្ករោគដោយមេរោគផ្សិតយ៉ាងដូចម្តេច?

ការបង្ករោគដោយសារមេរោគផ្សិតទូទៅដែលមនុស្សគ្រប់គ្នាបានដឹងមានដូចជា ជំងឺ Athlete’s foot (ជំងឺអត្តលិតហ្វូត) ជំងឺស្រែង និងការបង្ករោគដោយមេរោគផ្សិតនៅទ្វារមាសជាដើម។ វាជាអំបូរសារពាង្គកាយធម្មតាមួយដែលរស់នៅក្នុងខ្យល់ ក្នុងដី រុក្ខជាតិ និងក្នុងទឹក។ ផ្សិតខ្លះបន្តពូជតាមរយៈស្ព័រតូចៗនៅក្នុងខ្យល់អាកាស។ អ្នកអាចដកដង្ហើមស្រូបយកស្ព័រ ឬពួកវាអាចទំលាប់នឹងខ្លួនរបស់អ្នក។ អ្នកអាចនឹងប្រឈមខ្ពស់ទៅនឹងការបង្ករោគធ្ងន់ធ្ងរដោយសារមេរោគផ្សិត ប្រសិនបើប្រព័ន្ធភាពស៊ាំរបស់អ្នកខ្សោយ (ឧ. ការបង្ករោគដោយវីរុសហ៊ីវ (HIV)) ឬក៏អ្នកប្រើប្រាស់ឱសថអង់ទីប៊ីយោទិក។ ឱសថអង់ទីប៊ីយោទិកមិនអាចសម្លាប់មេរោគផ្សិតបានទេ តែពួកវាសម្លាប់បាក់តេរី។ ឧទាហរណ៍នៅតំបន់ទ្វារមាស ប្រសិនបើបាក់តេរីដែលកើតឡើងពីធម្មជាតិត្រូវបានសម្លាប់ដែលពួកវាជាអ្នកការពារពីការបង្ករោគ ដូច្នេះមេរោគផ្សិតអាចនឹងរីកដុះដាល និងអាចបង្ករោគនៅទីតាំងនោះ។

ការបង្ករោគដោយសារមេរោគផ្សិតនៅទ្វារមាស គឺជាផលវិបាកទូទៅមួយដែលបណ្តាលមកពីការប្រើប្រាស់ឱសថអង់ទីប៊ីយោទិក។ ការបង្ករោគនេះអាចវិវត្តក្នុងអំឡុងពេលឬក្រោយការប្រើប្រាស់ឱសថអង់ទីប៊ីយោទិកសម្រាប់ព្យាបាលជំងឺដទៃទៀតដូចជា ជំងឺរលាកបំពង់ក ជាដើម។ ដូច្នេះយើងគួរប្រើឱសថអង់ទីប៊ីយោទិក នៅពេលដែលយើងពិតជាត្រូវការវាចាំបាច់ប៉ុណ្ណោះ។ យើងគ្រប់គ្នាគួរតែឈប់ប្រើប្រាស់ឱសថអង់ទីប៊ីយោទិកលើសកម្រិត ឬក៏មិនត្រឹមត្រូវ។

ការបង្ករោគដោយសារមេរោគផ្សិតនៅក្នុងសួតអាចបង្កគ្រោះថ្នាក់ធ្ងន់ធ្ងរ និងបង្កឱ្យមានរោគសញ្ញាដែលស្រដៀងនឹងជំងឺផ្សេងៗ ដូចជាជំងឺផ្តាសាយធំ ឬជំងឺរបេងជាដើម។ អ្នកគួរតែពិចារណាអំពីលទ្ធភាពនៃការបង្ករោគដោយសារ

មេរោគផ្សិត នៅពេលអ្នកមានរោគសញ្ញានៃជំងឺរលាកសួត ហើយមិនបានធូរស្បើយជាមួយនឹងការប្រើប្រាស់ឱសថអង់ទីប៊ីយោទិក។ ការធ្វើតេស្តរកមើលការបង្ករោគដោយមេរោគផ្សិតឱ្យបានលឿនអាចកាត់បន្ថយការប្រើប្រាស់ឱសថអង់ទីប៊ីយោទិកដោយមិនចាំបាច់ និងអនុញ្ញាតឱ្យអ្នកចាប់ផ្តើមព្យាបាលជាមួយឱសថប្រឆាំងមេរោគផ្សិតវិញប្រសិនបើចាំបាច់។

ពាក្យទាក់ទង៖ ឱសថប្រឆាំងមេរោគផ្សិត ឱសថប៉េនីស៊ីលីន ការប្រើប្រាស់ឱសថអង់ទីប៊ីយោទិកមិនត្រឹមត្រូវ

សេចក្តីយោង

១ CDC (2017). “Fungal Infections- 10 Questions to protect your health.” *Cdc.gov*

វីរុស

(នាម) ជាធម្មតា វាគឺជាអតិសុខុមកាយតូចៗគ្មានជីវិត ដែលឃើញមានគ្រប់ទីកន្លែង និងមិនអាចមើលឃើញនឹងភ្នែកទទេបានទេ។ វីរុសជាភាវៈរស់គ្មានកោសិកា និងត្រូវបានចាត់ទុកជាសារពាង្គកាយមិនមានជីវិត។ វាត្រូវការរស់នៅជាមួយកោសិកាបញ្ញើដែលមានជីវិត ដើម្បីរស់ និងបំបែកខ្លួន។

> “ឱសថអង់ទីប៊ីយោទិកមិនមានឥទ្ធិពលទៅលើវីរុសទេ។ ប្រភេទឱសថប្រឆាំងវីរុសខ្លះអាចរកទិញបានដែលអាចយកទៅព្យាបាលការបង្ករោគដោយវីរុសធ្ងន់ធ្ងរបាន ប៉ុន្តែពេលខ្លះវីរុសទាំងនោះក្លាយជាស៊ាំនឹងឱសថប្រឆាំងវីរុសទៅវិញ។”

> “ឧទាហរណ៍ជំងឺបង្កដោយវីរុសមានដូចជាជំងឺផ្តាសាយធម្មតា ជំងឺផ្តាសាយធំ ជំងឺអុតស្វាយ និងជំងឺកញ្ជ្រិលជាដើម។”

ចំណុចគួរស្វែងយល់

ហេតុអ្វីបានជាឱសថអង់ទីប៊ីយោទិកមិនមានប្រសិទ្ធភាពលើវីរុស?

ឱសថអង់ទីប៊ីយោទិកគឺជាឱសថដែលប្រើសម្រាប់ព្យាបាលការបង្ករោគដោយបាក់តេរី។ វាមានគោលដៅទៅលើ ស

ម្ព័ន្ធកោសិកាដែលមាននៅក្នុងបាក់តេរីតែប៉ុណ្ណោះ។ វីរុសមានភាពខុសប្លែកពីបាក់តេរី។ ពួកវារស់ និងបំបែកខ្លួននៅក្នុងកោសិការបស់មនុស្ស ដោយសារពួកវាមិនអាចបំបែកខ្លួននៅខាងក្រៅកោសិកាបញ្ញើបានឡើយ។ ឱសថអង់ទីប៊ីយោទិកខ្លះរារាំងដល់ជញ្ជាំងកោសិកានៃបាក់តេរី និងឱសថអង់ទីប៊ីយោទិកផ្សេងទៀតរារាំងការសំយោគប្រូតេអ៊ីននៅក្នុងកោសិកាបាក់តេរី។ រចនាសម្ព័ន្ធនេះមិនមាននៅក្នុងវីរុសទេ។ [១]

ការបង្ករោគដោយវីរុសខ្លះអាចព្យាបាលជាសះស្បើយជាមួយឱសថប្រឆាំងវីរុស។ ឧទាហរណ៍ វីរុស Varicella Zoster Virus (herpes zoster) និងវីរុសបង្កជំងឺរលាកថ្លើមប្រភេទ C ។ សម្រាប់វីរុសប្រភេទផ្សេងទៀត ដូចជាវីរុសបង្កជំងឺរលាកថ្លើមប្រភេទ B និងវីរុសហ៊ីវ(HIV) យើងមានឱសថដើម្បីបង្ក្រាបដែលធ្វើឱ្យពួកវាមិនផ្ដល់ហានិភ័យដល់អ្នកជំងឺ និងធ្វើឱ្យវីរុសនេះមិនងាយចម្លងទៅអ្នកជំងឺដទៃទៀត។

ទោះបីជាយ៉ាងណា មានវ៉ាក់សាំងជាច្រើនប្រឆាំងនឹងវីរុសជាក់លាក់។ វ៉ាក់សាំងទាំងនោះ បានទៅភ្ញោចប្រព័ន្ធភាពស៊ាំរាងកាយ ដើម្បីបង្កើតអង់បឌិបក្ខប្រាណ (អង់ទីករ)។ ពេលដែលអង់បឌិបក្ខប្រាណ (អង់ទីករ)ទាំងនោះបានស្គាល់វីរុសនៅក្នុងរាងកាយ ហើយនឹងបញ្ឈប់សកម្មភាពរបស់វីរុសនោះ មុនពេលពួកវាបង្កឱ្យមានជំងឺ។ វិធីសាស្ត្រដ៏ល្អ គឺចាក់វ៉ាក់សាំងដើម្បីជួយដល់ការបង្ការការបង្កជំងឺដូចជាជំងឺកញ្ជ្រិល និងជំងឺផ្តែផ្តួត។ ដើម្បីអានបន្ថែម **សូមចុចទីនេះ។**

ពាក្យទាក់ទង៖ ឱសថប្រឆាំងវីរុស ជំងឺផ្ដាសាយធំ ជំងឺផ្ដាសាយធម្មតា

សេចក្ដីយោង

[១] BBC Science (2013). “Why can’t we beat viruses?” *BBC.com*

សេចក្តីថ្លែងអំណរគុណ

វចនានុក្រមស្តីពីភាពស៊ាំនឹងឱសថប្រឆាំងមេរោគបានទទួលការឧបត្ថម្ភដោយ The Wellcome Trust Provision សម្រាប់ពានរង្វាន់លើការចូលរួមរបស់សាធារណជន។ ពួកយើងសូមថ្លែងអំណរគុណដ៏ធំក្រៃលែងចំពោះការជួយជ្រុមជ្រែងពីអ្នកនិពន្ធវចនានុក្រមនេះ។

បកប្រែនិងកែសម្រួលវចនានុក្រមជាភាសាខ្មែរដោយ

Paul Turner MB BS, PhD, FRCPCH, FRCPath
Director, Cambodia Oxford Medical Research Unit, Siem Reap, Cambodia; Associate Professor, University of Oxford, UK

លោក កង រ៉ូយ៉ា
ប្រធានការិយាល័យរដ្ឋបាល នៃអង្គភាពស្រាវជ្រាវវេជ្ជសាស្ត្រ កម្ពុជា អុកស្វឹត ខេត្តសៀមរាប ប្រទេសកម្ពុជា

លោក វេជ្ជបណ្ឌិត មីលីយ៉ា ធីល
Clinical Microbiologist នៃអង្គភាពស្រាវជ្រាវវេជ្ជសាស្ត្រ កម្ពុជា អុកស្វឹត ខេត្តសៀមរាប ប្រទេសកម្ពុជា

លោក លាប ផាណា
បុគ្គលិកជំនួយការផ្នែកស្រាវជ្រាវ នៃអង្គភាពស្រាវជ្រាវវេជ្ជសាស្ត្រ កម្ពុជា អុកស្វឹត ខេត្តសៀមរាប ប្រទេសកម្ពុជា

លោក សុពុធី ច័ន្ទសុវណ្ណារ៉ា
បុគ្គលិកជំនួយការផ្នែកស្រាវជ្រាវ នៃអង្គភាពស្រាវជ្រាវវេជ្ជសាស្ត្រ កម្ពុជា អុកស្វឹត ខេត្តសៀមរាប ប្រទេសកម្ពុជា

លោក ប៉ាវ វិចិត្រ
ជំនួយការបញ្ចូលទិន្នន័យ នៃអង្គភាពស្រាវជ្រាវវេជ្ជសាស្ត្រ កម្ពុជា អុកស្វឹត ខេត្តសៀមរាប ប្រទេសកម្ពុជា

ប្រសិនបើអ្នកមានមតិយោបល់ សំណូមពរ ឬសំណួរអំពីវចនានុក្រមនេះ សូមទំនាក់ទំនងតាមរយៈអ៊ីមែល៖ ravikanya@tropmedres.ac និង direk@tropmedres.ac